

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

«نسخه ترمیم یافته»

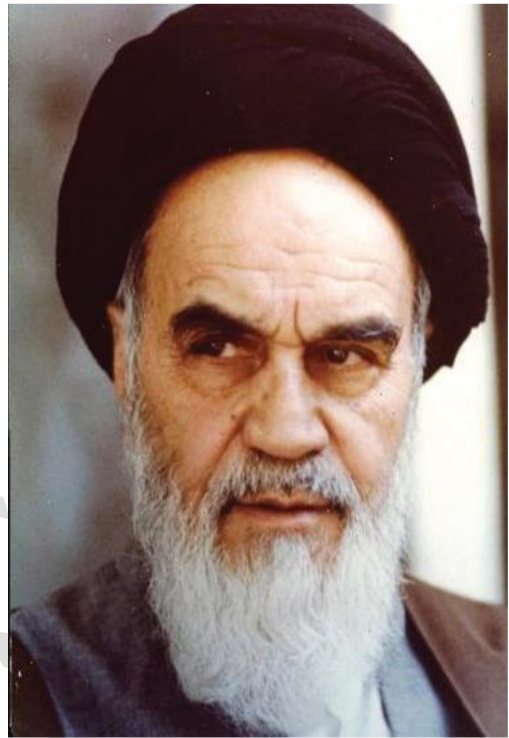
سال ۱۴۰۳

پایگاه استناد

فهرست

- مقدمه
- فصل اول: کلیات
- فصل دوم: بیانیه ارزش‌ها
- فصل سوم: بیانیه مأموریت
- فصل چهارم: چشم‌انداز
- فصل پنجم: اهداف کلان
- فصل ششم: راهبردهای کلان
- فصل هفتم: اهداف عملیاتی و راهکارها
- فصل هشتم: نگاهت نهادی و نظام اجرایی تحول بنیادین آموزش و پرورش
- فصل نهم: مدرسه تراز سند تحول بنیادین (مدرسه صالح)
- فصل دهم: شاخص‌های ارزشیابی نظام تربیت رسمی و عمومی

من به همه مسئولین و دست‌اندرکاران سفارش می‌کنم که به هر شکل ممکن وسایل ارتقای اخلاقی، اعتقادی، علمی و هنری جوانان را فراهم سازید و آنان را تا مرز رسیدن به بهترین ارزش‌ها و نوآوری‌ها همراهی کنید و روح استقلال و خودکفایی را در آنان زنده نگهدارید.

«صحیفه امام خمینی (رضوان الله تعالی علیه) ج ۲۱ ص ۹۶»

اول بایستی سند تحول دائم به روزرسانی شود... سپس برای اجرای سند تحول یک نقشه راه لازم است... نکته سوم این که این نقشه راه باید از سوی دولت و مجلس حمایت بشود... دیگر این که برای سند تحول یک بدیلی و رقیبی درست نکنند. سند تحول یک سند متقن و محکم و خوبی است. دیگر این که در این نقشه راه شاخص های قابل اندازه گیری وجود داشته باشد. بعد هم آموزش و پرورش دائم مورد رصد قرار بگیرد که آیا تحقق پیدا کرد؟

بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) ۱۴۰۲/۲/۱۲

شورای عالی انقلاب فرهنگی
شورای عالی آموزش و پرورش
وزارت آموزش و پرورش

مرحله اول:

با تأیید سند فلسفه تعلیم و تربیت جمهوری اسلامی ایران، مصوبه «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» در جلسات ۶۸۱، ۶۸۲، ۶۸۳، ۶۸۴، ۶۸۵، ۶۸۶، ۶۸۷، ۶۸۸، ۶۹۰، ۶۹۱، ۶۹۲، ۶۹۴، ۶۹۵، ۶۹۶، ۶۹۷ تاریخ ۸۹/۱۱/۱۲، ۸۹/۱۱/۲۶، ۸۹/۱۲/۳، ۸۹/۱۲/۱۰، ۸۹/۱۲/۱۷، ۹۰/۱/۲۳، ۹۰/۲/۶، ۹۰/۲/۲۰، ۹۰/۳/۳۱، ۹۰/۴/۱۴، ۹۰/۴/۲۱، ۹۰/۵/۴، ۹۰/۶/۱۵، ۹۰/۶/۲۲ و ۹۰/۷/۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب نهایی رسید و برای اجرا ابلاغ شد.

مرحله دوم:

(این بند با موضوع ترمیم سند تحول بنیادین در مرحله نهایی کامل خواهد شد)

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، بر مبنای مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی و با تأسی به آموزه‌های دین مبین اسلام، مسیر کلی، چشم‌انداز و آرمان‌های نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران^۱ را روشن می‌سازد. تحقق آرمان‌های متعالی نظام جمهوری اسلامی ایران مانند احیای تمدن عظیم ایرانی-اسلامی، حضور سازنده، فعال و پیشرو در میان ملت‌ها، کسب آمادگی برای برقراری عدالت و معنویت و درک جامعه عدل جهانی و تمدن ایرانی-اسلامی، در گرو تربیت انسان‌هایی عالم، توانمند، متقی، آزاده و اخلاقی است لذا «تربیت همه‌جانبه نسل فردا، ارتقا سرمایه انسانی شایسته کشور و دستیابی آنان به مراتبی از حیات طیبه» هدف این سند می‌باشد.

پس از گذشت یک دهه از تدوین سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و دستیابی به دستاوردهای نسبی، انجام فرایند ترمیم و به‌روزرسانی مفاد آن، موجب «ابهام‌زدایی و ایجاد تقریب بیشتر در برداشت‌های مخاطبان از مفاهیم سند تحول بنیادین» و همچنین «همپوشانی فزون‌تر محتوای آن با تغییرات محیطی، تحولات و تاثیر فضای مجازی، نیازها و علائق نسل نو و رخداد‌های تربیتی در سطح بین‌المللی» و «تسهیل در روند اجرای سند» می‌شود و بدین ترتیب ذی‌نفعان به مفاهیمی ملموس، قابل درک و رسا دست می‌یابند. از این رو، شورای عالی آموزش و پرورش بنا به ضرورت «تحقق منویات مقام معظم رهبری (مدظله العالی)»، «اجرای مفاد بخش سوم فصل هشتم سند تحول بنیادین آموزش و پرورش»، «توجه به تغییر و تحولات پیرامونی» و با اتکا بر تجربیات و یافته‌های جدید علمی و پژوهشی؛ ترمیم و به‌روزرسانی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش را در دستور کار خود قرار داده است. در این فرایند، مفاد سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش و مصوبه نهصد و هشتاد و ششمین (۹۸۶) جلسه این شورا در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۶ با ترکیب سه رویکرد^۲ «آینده نگرانه، اصلاحی و اجرایی» مدنظر بوده است.

^۱ با هدف یکپارچگی متن و کاهش تفسیرپذیری، بر اساس محتوای بخش سوم از مبانی نظری تحول بنیادین (ص ۳۲۷ الی ۴۱۲)، در همه جای سند از عنوان «نظام تربیت رسمی و عمومی» به جای آموزش و پرورش، تعلیم و تربیت و... استفاده می‌شود.

^۲ رویکرد آینده‌نگرانه، علاوه بر بررسی و به‌روزرسانی سیاست‌های تحولی، نیازهای نوظهور و شرایط نوپدید را مورد توجه قرار می‌دهد. رویکرد اصلاحی، به‌منظور به حداقل رساندن زمینه تفسیرپذیری، برخی از مفاد سند را به دلیل ابهام و یا عدم برخورداری از اقبال و شفافیت کافی، مورد تغییر و اصلاح قرار می‌دهد. رویکرد اجرایی، یک نگرش عرصه‌محور و عمل‌گرا است که زمینه لازم را برای تسهیل، تسریع استقرار و اجرای مفاد سند تحول فراهم می‌سازد. (مصوبه ۹۸۶ شورای عالی آموزش و پرورش)

در فرآیند ترمیم و به‌روزرسانی سند تحول، اصول چندگانه، شامل «انطباق با مبانی نظری سند تحول بنیادین»، «ابتنا بر تجربیات زیسته و اجرایی»، «تقویت هماهنگی درونی و بیرونی»، «پژوهش محوری»، «استفاده از تجربیات متراکم کارشناسی»، «توجه توأمان به آرمان و واقعیت»، «شاخص‌پذیر نمودن مفاد اجرای سند تحول»، «ابهام‌زدایی»، «مشارکت همگانی»، «حفظ حداکثری مفاهیم و ساختار سند اصلی» و «آینده‌نگری» مدنظر قرار گرفته است. با توجه به رویکرد «آینده‌نگری» و اهمیت نگاه ویژه به تحول فناوری و تاثیر فضای مجازی ضرورت دارد تا استفاده از زیست‌بوم دوم (فضای مجازی)، در نظام تربیت رسمی و عمومی با نگاه تقویتی و تکمیلی یا توانمند سازی و نه نگاه جایگزینی دنبال شود. بدین معنا که تحولات فناوری و فضای آموزش مجازی موجب حذف یادگیری حضوری (رو در رو میان مربی و متربی) نشود. به رسمیت شناختن فضاهای مجازی، بدون تضعیف موقعیت مدارس حضوری، موجب می‌شود تا مدرسه و مربی به عنوان مرکز ثقل ارائه خدمات تربیتی، محوریت خود را حفظ نمایند. (برگرفته از ص ۴۰۳ مبانی نظری تحول بنیادین).

مراحل اصلی پیشبرد فرایند ترمیم و به‌روزرسانی سند تحول، به اختصار، شامل اعلان فراخوان عمومی برای مشارکت حداکثری صاحب‌نظران، کارشناسان، مدیران و معلمان، پیش‌بینی پژوهش‌های مورد نیاز، انجام پروژه‌های پژوهشی و تشکیل جلسات کارگروه تخصصی اصلاح و ترمیم و اعتبارسنجی بوده است. طی برگزاری جلسات هم‌اندیشی با صاحب‌نظران و اندیشمندان حوزه‌های مختلف علمی؛ چالش‌های کلان و فعلی نظام تربیت رسمی و عمومی، مسائل پیش روی آموزش و پرورش حداقل تا ده سال آینده و هم‌چنین موضوعات مغفول در سند، احصا و موارد مهم و مرتبط برای اعمال در نسخه ترمیم‌یافته سند، پیشنهاد گردید. دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش با محوریت کمیسیون راهبری تحول بنیادین از نظرات و تجربیات برخی از وزرای پیشین آموزش و پرورش در زمینه نحوه به‌روزرسانی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز بهره‌مند شد. در مرحله بعد، نشست‌های تخصصی کمیسیون‌ها و کمیته‌های تخصصی شورای عالی آموزش و پرورش برگزار شد تا نظرات دریافتی حاصل از فراخوان و نکات حائز اهمیت مستخرج از نتایج پژوهش‌های انجام‌یافته تجمیع و جایابی شده و گزاره‌های برگرفته از مباحث کارگروه‌های هم‌اندیشی گردآوری شود. در این فرایند، چند مرحله اعتباربخشی سامانه‌ای و خبرگانی انجام شد و جدول نهایی نظرات تنظیم و موارد مصوب و تأیید شده، با مرور نظام‌مند در نسخه ترمیم یافته اعمال گردید. در فرایند ترمیم، مدنظر قراردادن بیانات و رهنمودهای مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در سخنرانی‌های مختلف و همچنین «سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش» حائز اهمیت است.

سند تحول بنیادین آموزش و پرورش ترمیم یافته شامل ۱۰ فصل می‌باشد.

- در فصل اول این سند با عنوان «کلیات»، به منظور مفهوم شناسی، تعاریف قابل درک از عبارات و مفاهیم اصلی و کاربردی موجود در سند ارائه شده است تا ضمن ابهام زدایی، قابلیت تفکیک آن‌ها از مفاهیم مشابه ایجاد شود.

- در فصل دوم تحت عنوان «بیانیه ارزش‌ها»، یک چهارچوب نظری حاوی ارزش‌ها ارائه می‌شود که باید مبنای عمل و پایه همه سیاست‌ها و اقدامات باشد و نهادهای مدیریتی، نظارتی و اجرایی از آن صیانت نمایند.

- در فصل سوم «بیانیه مأموریت»، رسالت و گزاره معطوف به بیان مسئولیت اصلی مورد انتظار از نظام تربیت رسمی و عمومی تعریف و تبیین می‌شود.

- در فصل چهارم، «چشم‌انداز»، افق پیش روی نظام تربیت رسمی و عمومی به تصویر کشیده می‌شود و بیانگر آرمان و وضعیت مطلوب آموزش و پرورش است.

- در فصل پنجم با عنوان «اهداف»، «هدف اصلی» معطوف بر مرتبی و ناظر بر تربیت است و «اهداف کلان» در دو بخش معطوف بر زیرنظام‌ها در نقش پشتیبان و توانمندساز و بخش دیگر معطوف به مقاصد، نتایج مورد انتظار و پیامدها، ناظر بر نظام تربیت رسمی و عمومی، می‌باشند.

- در فصل ششم، «راهبردها» با در نظر گرفتن چرخش‌های تحول‌آفرین، نمایی از درهم‌تنیدگی و تناظر اهداف عملیاتی، راهکارها و همچنین دیگر اجزای سند تحول بنیادین را ترسیم کرده و به عنوان مسیر راه، حرکت به سوی چشم‌انداز و انجام مأموریت نظام تربیت رسمی و عمومی را تسهیل می‌کنند.

- در فصل هفتم «اهداف عملیاتی» با خردکردن اهداف کلان تعیین شده‌اند تا تحقق اهداف کلان تسهیل شود و همچنین «راهکارها» متناظر با اهداف عملیاتی درج شده است که شیوه انجام کار را نشان می‌دهند.

- در فصل هشتم، «چهارچوب نهادی و نظام اجرایی تحول بنیادین آموزش و پرورش»، به شرح وظایف وزارت آموزش و پرورش، شورای عالی آموزش و پرورش، شورای عالی انقلاب فرهنگی، دولت و سایر دستگاه‌ها نسبت به سند تحول بنیادین پرداخته شده و همچنین الزامات مالی (مالیه) در آن درج شده است.

- در فصل نهم با عنوان «مدرسه در تراز سند تحول بنیادین (مدرسه صالح)»، به موضوع مدرسه با توجه به اهمیت آن به عنوان کانون تجلی حیات طیبیه و بستر تحقق اهداف نظام تربیت رسمی و عمومی پرداخته شده است و بر نقش اساسی آن در ظهور تحول همه‌جانبه و مأمّن اصلی اجرای سند تحول، تأکید می‌شود.

- در فصل دهم «شاخص‌های ارزشیابی نظام تربیت رسمی و عمومی»، بیست و هشت شاخص متناظر با بیست و هشت هدف عملیاتی گنجانده شده است.

ضمن قدردانی از همه دست‌اندرکاران، امیدواریم برونداد این مشارکت، هم‌افزایی و خردجمعی، فراهم‌ساختن نسخه‌ای کارآمد و راهنمایی روشن‌تر برای تصمیم‌گیران، سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان، برنامه‌ریزان و مجریان نظام تربیت رسمی و عمومی کشور^۳ باشد.

غیر قابل استناد

^۳ مخاطبان اصلی این سند کلان، سیاست‌گذاران و مدیران عالی تا رده میانی در عرصه تصمیم‌سازی و برنامه‌ریزی‌های کلان هستند و بر اساس رویکرد تفویض و کاهش تدریجی تمرکز در لوای اقتدار حاکمیت، اجرایی‌سازی مفاد سند و برنامه‌ریزی عملیاتی براساس شرایط و مقتضیات، در رده‌های بعدی سازمانی نمایان است.

فصل اول

کلیات

نظام معیار اسلامی^۴

نظام معیار اسلامی، مبانی و ارزش‌های مبتنی بر دین اسلام ناب محمدی (صلی الله و علیه و اله) یا سازگار با آن است که مشتمل بر سلسله مراتبی از ارزش‌ها و ناظر به همه ابعاد زندگی انسان می‌باشد. زیرا دین اسلام به همه عرصه‌های امور اجتماعی و فردی، دنیوی و اخروی، مادی و معنوی زندگی بشر پرداخته است (نفی سکولاریسم) هر چند نسبت به پاره‌ای از این عرصه‌ها، گاهی به ارائه کلیات اکتفا و نسبت به بخشی دیگر، جزئیات را نیز ذکر کرده‌است.

جامعه اسلامی

جامعه اسلامی اجتماعی است که بر، روی نمودن به خدا در حالت تسلیم و رضا استوار می‌شود نه بر روابط نژادی، خویشاوندی یا قبیله‌ای و یا روابط انتفاعی و ستمگرانه یا روابط قراردادی که رویکرد استخدای داشته و متکی بر منفعت‌های یک طرف یا دو طرف قرارداد می‌باشند. در جامعه اسلامی که مظهر تحقق بعد اجتماعی حیات‌طیبه به شمار می‌آید، پیوندها و ارتباط میان اعضای جامعه به ارزش‌های انسانی و اخلاقی، معرفت، محبت و اطاعت از خدا (پیروی آگاهانه و اختیاری از نظام معیار دینی) معطوف است و خشونت‌آمیز (ناشی از ترس و تهدید و ارباب) یا انتفاعی (ناشی از سودگرایی و استثمار یا استخدام دیگران) نیست. در چنین جامعه ای روابط ظالمانه و تعصب‌های نژادپرستانه طرد و بر توحید به عنوان اساس تکوین و گسترش روابط اجتماعی تأکید می‌شود. (ص ۴۳۴ مبانی نظری تحول بنیادین) حیات طیبه در نگرش اسلامی تنها در بعد فردی زندگی و رابطه فردی و شخصی انسان با خداوند و نظام معیار ربوبی خلاصه نمی‌شود بلکه بعد دیگر مهم حیات طیبه، بعد اجتماعی این نوع زندگانی است که در مفهوم «جامعه صالح» تجلی می‌یابد.

حیات‌طیبه^۵

وضع مطلوب زندگی بشر در همه ابعاد و مراتب، بر اساس نظام معیار اسلامی (مبانی و ارزش‌های مقبول دین الهی) است که تحقق آن باعث دستیابی به غایت زندگی، یعنی قرب الی‌الله خواهد شد. این گونه زندگانی مستلزم ارتباط آگاهانه و اختیاری با حقیقت هستی و تشدید رابطه با آن در همه شئون فردی و اجتماعی زندگی است که باید بر اساس انتخاب و التزام آگاهانه و آزادانه نظام معیار مناسب با دین اسلام باشد. بنابراین، یکی از مشخصات اصلی حیات‌طیبه، تکیه بر ارزش غایی زندگی - قرب الی‌الله - و نظام معیار متناسب با آن یعنی مبانی و ارزش‌های مقبول دین اسلام است. زیرا با توجه به لزوم پذیرش ربوبیت خداوند متعال، به‌عنوان یگانه رب حقیقی جهان و انسان، این نظام معیار، جهت اساسی نحوه تحقق حیات‌طیبه را در همه مراتب و

^۴ همه مولفه‌های مندرج در این سند (ارزش‌ها، ماموریت، چشم‌انداز، اهداف، راهبردها، راهکارها، شاخص و ...) تحت لوای «نظام معیار اسلامی» واجد اعتبار و ارزش هستند و در این گستره معنا و وجاهت دارند. «نظام معیار اسلامی» به منزله چتر، اساس و چهارچوب همه آن‌هاست. بنابراین فقط به منظور ویراستاری نگارشی و انشایی از تعدد و تکرار این عبارت نسبت به سند قبلی کاسته شده است.

^۵ در فصل نهم، به منظور ساده‌سازی مفهوم، از «حیات‌طیبه» با معنای «زندگی شایسته، شاداب، مفید، هدفمند، دلپذیر و سازگار با ارزش‌های اسلامی» یاد شده است.

ابعاد آن مشخص می‌نماید. بنابراین، انتخاب و التزام آگاهانه و آزادانه نظام معیار ربوبی و انطباق همه ابعاد زندگی با این نظام (تقوا)، وجه تمایز اساسی حیات‌طبیّه از زندگی غیر دینی (سکولار) رایج محسوب می‌شود که نقطه اوج و حقیقت آن در جامعه جهانی مهدوی محقق می‌گردد (ص ۴۳۵ مبانی نظری تحول بنیادین).

نظام تربیت رسمی و عمومی

نظامی است اجتماعی، فرهنگی و سازمان‌یافته که به عنوان مهم‌ترین عامل انتقال، بسط و اعتلای فرهنگ در جامعه اسلامی ایران، مسئولیت آماده‌سازی دانش‌آموزان برای تحقق مرتبه‌ای از حیات‌طبیّه در همه ابعاد را برعهده دارد که تحصیل آن مرتبه برای عموم افراد جامعه لازم یا شایسته باشد. دستیابی به این مرتبه از آمادگی برای تکوین و تعالی پیوسته هویت دانش‌آموزان (با تأکید بر وجوه مشترک انسانی، اسلامی و ایرانی) ضمن ملاحظه ویژگی‌های فردی و غیرمشترک و نیز در راستای شکل‌گیری و اعتلای مداوم جامعه اسلامی مستلزم آن است که تربیت‌یافتگان این نظام شایستگی‌های لازم برای درک و اصلاح مداوم موقعیت خود و دیگران را بر اساس نظام معیار اسلامی کسب نمایند.

زیرنظام‌های اصلی نظام تربیت رسمی و عمومی^۶

زیر نظام‌های اصلی نظام تربیت رسمی و عمومی، بخش‌های اساسی این نظام در جهت پشتیبانی از جریان تربیت، انجام رسالت نظام و کمک به تحقق اهداف و کارکردهای آن هستند. عملکرد این زیرنظام‌ها تمامی مؤلفه‌های نظام تربیت رسمی و عمومی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد و عبارتند از: راهبری و مدیریت تربیتی، برنامه درسی، تربیت معلم و تأمین منابع انسانی، تأمین و تخصیص منابع مالی، تأمین فضا، تجهیزات و فناوری در دو زیست‌بوم کالبدی (فیزیکی - حضوری) و مجازی، پژوهش و ارزشیابی (ص ۳۶۶ مبانی نظری تحول بنیادین)

هویت

هویت برآیند مجموعه‌ای از بینش‌ها، باورها، گرایش‌ها، اعمال و صفات آدمی است و نه تنها امری ثابت و از پیش تعیین‌شده نیست، بلکه حاصل تلاش و توفیق شخص و تا حدودی متأثر از شرایط اجتماعی است. انسان، موجودی است که می‌تواند با تکیه بر فطرت و استعدادهای طبیعی خود و با استفاده از نیروی عقل و اختیار و اراده خویش و در تعامل با موقعیت خود به آگاهی دست یابد. معرفت ایجاد شده می‌تواند زمینه میل و گرایش را در او فراهم سازد. بینش و گرایش درونی، زمینه باور (ایمان) و تکوین اراده (تصمیم معطوف به عمل) را در وی فراهم می‌آورد و با عمل و تکرار آن، به تدریج هویتش شکل می‌گیرد. همین امور نیز، در هرگونه تحول هویت، پس از تکوین اولیه آن نقش‌آفرین است. (ص ۴۴۳ مبانی نظری تحول بنیادین)

تربیت

فرایند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متربیان، به صورتی یکپارچه و مبتنی بر نظام معیاراسلامی به منظور هدایت ایشان در مسیر آماده شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طبیّه در همه ابعاد است. طی این جریان دوسویه مربیان با طراحی و انجام مجموعه تدابیر و اقداماتی هدفمند و

^۶ ترتیب عناوین زیرنظام‌ها ناظر به اولویت و تقدم آن‌ها بر همدیگر نیست. بلکه این زیرنظام‌ها به منزله وجوه مختلف پشتیبان نظام تربیت رسمی و عمومی به شمار می‌آیند که به‌طور پیوسته برای تحقق رسالت و کارکرد این نظام، در تعامل و تبادل با همدیگر هستند. (ص ۳۶۶ مبانی نظری تحول بنیادین)

همان‌گونه که شرایط محیطی، پرستاری، مراقبت و تأدیب؛ تعلیم (تبیین واقعیات، حقایق و ارزش‌ها)، تذکر، موعظه و گفتگو، هشدار و توجه؛ ابتلا، پاداش و مجازات، متناسب با خصوصیات متربیان و نوع و هدف تربیت، زمینه شکوفایی فطرت و رشد همه‌جانبه و متعادل استعدادهای طبیعی ایشان در مسیر قرب‌الی‌الله را فراهم می‌سازند و متربیان نیز با حضور فعال در این فرایند شایستگی‌های لازم را جهت درک و بهبود مداوم موقعیت خود و دیگران، براساس انتخاب و التزام آگاهانه و آزادانه نظام معیار اسلامی کسب می‌کنند. (ص ۴۳۴ مبانی نظری تحول بنیادین)

ساحت‌های تربیت^۷

در تبیین چگونگی تربیت رسمی و عمومی، تربیت به انواع مختلفی دسته‌بندی می‌شود. با در نظر گرفتن اصل همه‌جانبه‌نگری و نظام‌مندی، تربیت بر اساس حیثیت، نیاز و شئون آدمی و بررسی چگونگی عمل مربی با توجه به ساحت‌های مختلف وجودی و نیاز متربیان و باور به وحدت و یکپارچگی وجودی ایشان و آماده‌سازی در مسیر تحقق شئون حیات طیبیه، به شش ساحت تقسیم می‌شود که عبارتند از: ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی، ساحت تربیت زیستی و بدنی، ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری، ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای و ساحت تربیت علمی و فناوری (ص ۲۹۸ تا ۳۱۲ مبانی نظری تحول بنیادین)

زیست‌بوم فضای مجازی^۸

در فرایند تربیت، زیست‌بوم جدید فضای مجازی در نحوه تربیت، تفکر، کنش، رفتار و نحوه یادگیری و ارتباطات و تعاملات متربی، مربی، خانواده، مدرسه، جامعه و حاکمیت، تغییرات شالوده‌شکنی را شکل داده است. دو فضای تربیتی «حضور» و «مجازی» جایگزین یکدیگر نبوده و مکمل و مؤید هم هستند. موضوع دو فضایی شدن در بستری یکپارچه در نظام تربیت رسمی و عمومی و به تبع آن در مدرسه به رسمیت شناخته شده و برنامه‌ریزی خاص خود را دارد. راهبری و مدیریت برپایه اطلاعات، استفاده از کلان داده‌ها و کاربری آن در تربیت مدرسه‌ای، بهره‌گیری از علوم داده، آینده‌نگری و بررسی تحولات در حال وقوع در فضای مجازی و ارتقای سواد فضای مجازی بر تحقق اهداف کلان سند تحول بنیادین تأثیر دارد. در زیست‌بوم جدید فضای مجازی، بهره‌گیری مناسب و ایمن از ظرفیت آن، مواجهه مسئولانه و هوشمندانه و همچنین رویکرد مصون‌سازی به جای محدودسازی مورد توجه می‌باشد. (برگرفته از ص ۳۴۶ مبانی نظری تحول بنیادین)

^۷ ساحت تربیت اعتقادی، عبادی، اخلاقی هم پیش‌نیاز سایر ساحت‌های تربیت تلقی می‌شود و هم بخشی در هم تنیده با آن‌هاست. (ص ۱۸۵ مبانی نظری سند تحول بنیادین)

^۸ مدرسه ترکیبی از مکان (محیط مادی و کالبدی) و فضا (ارزش‌ها، هنجار، رویه و فرهنگ حاکم بر مدرسه) است. با این نگاه امکان بهره‌گیری از فرصت‌ها و زمینه‌های دیگر اجتماعی فراهم می‌شود. یکی از این فرصت‌ها، فضای مجازی است که مکان محور نیست و آن‌چه که به این فرصت، ارزش می‌بخشد فضای مدرسه است. بر این مبنا فضای مجازی یک فضای مکمل و ابزار مناسب برای تحقق بهتر اهداف است و چون ماهیت تأثیر تربیتی در ارتباط حضوری و رو در رو یعنی تعامل مربی و متربی در فضای مدرسه می‌باشد تعامل و ارتباط مجازی، محور نیست (ص ۲۹۵ مبانی نظری تحول بنیادین).

شایستگی‌های پایه^۹

مجموعه‌ای ترکیبی از صفات، توانمندی‌ها و مهارت‌های ناظر به همه جنبه‌های هویت (عقلانی، عاطفی، ارادی و عملی) است که متریبان در جهت درک و عمل برای بهبود مستمر موقعیت خود و دستیابی به مراتب حیات طیبه باید آن‌ها را «کسب» کنند. (ص ۴۳۷ مبانی نظری تحول بنیادین) این شایستگی‌ها در بستر ساحت‌های شش‌گانه تربیتی قابل حصول هستند.

شایستگی‌های پایه یادگیری

یاددهی- یادگیری فرایندی زمینه‌ساز برای ابراز گرایش‌های فطری، شناخت موقعیت یادگیرنده و اصلاح مداوم آن است. یادگیری حاصل تعامل خلاق، هدفمند و فعال یادگیرنده با محیط‌های متنوع یادگیری است و دیدگاه دانش‌آموزان یادگیرنده را به‌طور معنادار نسبت به ارتباط با خود، خداوند، خلق و خلقت تحت تأثیر قرار می‌دهد.^{۱۰} با این وصف، «شایستگی‌های پایه یادگیری، مجموعه‌ای از توانمندی‌ها هستند که متربی را قادر به یادگیری مادام‌العمر می‌نماید و دامنه آن درطول زندگی گسترش دارد. تقویت این شایستگی‌ها در موقعیت‌های یادگیری به دانش‌آموز کمک می‌کند تا جریان یادگیری را بپیماید. تلاش بابت شکل‌گیری این دسته از شایستگی‌ها مبنای عمل و وظیفه نظام تربیت رسمی و عمومی می‌باشد.

مدرسه صالح

«مدرسه»، زمینه‌ساز فرایند تعاملی تربیت و هدایت متریبان درمسیر آماده‌شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد می‌باشد. مدرسه فضای اجتماعی هدفمندی است که از طریق زنجیره‌ای از موقعیت‌ها، فرصت حرکت رشدهنده و تعالی‌بخش را برای متریبان فراهم می‌سازد که در آن شایستگی‌های لازم برای درک و بهبود موقعیت خود و دیگران ازطریق یادگیری‌های رسمی و غیررسمی کسب می‌شود. تحقق جامعه صالح نیازمند مدرسه صالح است. مدرسه صالح زمینه اجتماعی سامان یافته‌ای برای تحقق حیات طیبه است و به مثابه کانون تجلی‌بخش آن، امکان تجربه این نوع زندگانی را برای همه متریبان فراهم می‌آورد (ص ۲۸۸ مبانی نظری تحول بنیادین).

معلم و مربی

در سند تحول بنیادین، واژه‌های معلم و مربی مترادف هم به کاررفته‌اند. «معلم» و «مربی» به فردی اطلاق می‌شود که رسالت خطیر تربیت دانش‌آموزان را درنظام تربیت رسمی و عمومی در همه ساحت‌ها برعهده دارد. مربیان مجموعه‌ای از افراد رشد یافته، دلسوز و خیرخواهی هستند که با کسب شایستگی‌های فردی و جمعی و تحقق مراتب قابل توجهی از حیات طیبه در وجود خویش، مسئولیت سنگین کمک به هدایت دیگران و زمینه‌سازی برای رشد و تحول وجودی آنان را در راستای شکل‌گیری و پیشرفت مداوم جامعه صالح بر عهده گرفته‌اند (ص ۳۵۷ مبانی نظری تحول بنیادین).

^۹ در روند شکل‌گیری شایستگی‌های پایه، مفهوم شایستگی‌های ویژه نیز قابل ملاحظه است که در تعریف؛ شایستگی‌های ویژه آن گروه از صفات و توانمندی‌هاست که درسطحی بالاتر از سطح مورد انتظار از آمادگی همگان جهت تحقق حیات طیبه است و افراد بر حسب علاقه و استعداد فعلیت یافته خود و نیازهای خاص جامعه آن‌ها را کسب می‌کنند. (ص ۴۳۷ مبانی نظری تحول بنیادین)

^{۱۰} این مفهوم در بند ۴-۴ رویکرد و جهت‌گیری کلی برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران آمده است.

متربی

فردی که به مثابه مخاطب اصلی فرایند دوسویه تربیت، دارای استعداد و توانایی بالقوه برای حرکت آگاهانه و اختیاری به سوی مراتب کمال بوده ولی در حال حاضر فاقد شایستگی‌های لازم جهت درک و بهبود موقعیت خود و دیگران است. بنابراین نیازمند راهنمایی و مساعدت دیگران و مربیان در این زمینه در راستای تکوین و تعالی پیوسته هویت خویش می‌باشد (ص ۳۵۷ مبانی نظری تحول بنیادین).

غیر قابل استناد

بیانیه ارزش‌ها^{۱۱}

گزاره‌های ارزشی مندرج در بیانیه ارزش‌ها، باید‌ها و نبایدهایی اساسی هستند که لازم است تمام اجزا و مؤلفه‌های نظام تربیت رسمی و عمومی با آن‌ها هماهنگ بوده و همه سیاست‌گذاران و کارگزاران نظام، ملتزم و پایبند به آن‌ها باشند. این ارزش‌ها براساس آموزه‌های قرآن کریم، سنت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)، حضرات اهل بیت (علیهم‌السلام)، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، رهنمودهای رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه)، مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، سند چشم‌انداز بیست‌ساله، نقشه جامع علمی کشور و سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور تهیه و تدوین شده است و با مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (شامل فلسفه تعلیم و تربیت، فلسفه تربیت رسمی و عمومی و رهنامه نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران) سازگار و مستند به مضامین مندرج در آن‌ها هستند. رویکرد حفظ، صیانت و ارتقا ارزش‌ها همواره مدنظر می‌باشد.

گزاره‌های ارزشی متضمن تحقق شایستگی‌های قصدشده با رعایت نظام معیار اسلامی عبارتند از:

۱) «آموزه‌های قرآن کریم، نقش معنوی، اسوه‌ای، هدایتی و تربیتی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)، حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها)، حضرت امیرالمؤمنین (علیه‌السلام)، ائمه معصومین (علیهم‌السلام)، به‌ویژه امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)» و ولایت‌مداری در تمام ساحت‌ها برای تحقق جامعه عدل جهانی (جامعه مهدوی)؛

۲) «انتظار و تأسی به آموزه‌های بنیادین مهدویت» به عنوان رمز هویت اسلام ناب و عامل حیات و بقای آن در عصر غیبت و مهم‌ترین رسالت منتظران در عصر غیبت؛^{۱۲}

۳) «میراث نظری و عملی حضرت امام خمینی رحمه الله علیه»، با تبیین اندیشه دینی - سیاسی ایشان و تعمیق علاقه و پیوند با انقلاب اسلامی، قانون اساسی و ولایت فقیه؛

۴) «عدالت تربیتی»^{۱۳} و نصیب برابر آموزشی» در ابعاد کمی، همگانی، الزامی و «عدالت کیفی»، با رعایت تفاوت‌های فردی، جنسیتی، فرهنگی، اجتماعی و جغرافیایی، با توجه به آمایش منطقه در جهت بسط و گسترش آن؛

۵) «آرمان‌های جهانی و اصلی (استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی ایران) انقلاب اسلامی ایران»
ناظر به بسط عدالت، حمایت از محرومین و مستضعفین و مقابله با ستمگری و پذیرش مسئولیت در قبال آن؛

^{۱۱} در این سند با رعایت حفظ همه مفاهیم و گزاره‌های ارزشی سند قبلی، ادغام در برخی از بندها به دلیل هم‌پوشانی مفهومی و انجام نگارش بهتر صورت گرفته است.

^{۱۲} اقلیت‌های مذهبی مصرح در قانون اساسی بر اساس قوانین موضوعه اقدام خواهند کرد.

^{۱۳} مفهوم عدالت به دلیل اهمیت ماهوی و تأکید بر آن در بیانیه گام دوم انقلاب، بر همه عناصر سازه‌ای سند (چشم‌انداز، بیانیه مأموریت، بیانیه ارزش‌ها، اهداف کلان و ...) دلالت داشته و در گستره آن، تحقق اهداف میسر می‌شود و همچنین براساس شرایط و اقتضائات امروز و بنا به تأکید مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، نصیب برابر آموزشی و بهره‌مندی دانش‌آموزان از سهم مناسب خود در همه نقاط کشور به ویژه نقاط کم برخوردار، مهم است. مفهوم عدالت تربیتی در (ص ۱۸۸ مبانی نظری تحول بنیادین) تبیین شده است.

۶) «وحدت ملی و انسجام اجتماعی»، با هم‌گرایی، مشارکت اجتماعی، مسئولیت‌پذیری همه‌جانبه، همکاری جمعی و توجه توأمان به منافع و مصالح فردی و اجتماعی در چارچوب منافع و مصالح ملی؛

۷) «وطن‌دوستی و افتخار به ارزش‌های اصیل و ماندگار ایرانی – اسلامی و اهتمام به برپایی جامعه مهدوی»؛

۸) «فرهنگ ایرانی – اسلامی»، با استمرار آن از طریق ارزیابی آگاهانه و تعامل نقادانه با سایر فرهنگ‌ها؛

۹) «هویت شناخت‌مدار»، با واقع‌نمایی معنای گسترده، جامع و منسجم معرفت (وحیانی، عقلانی، نقلی و تجربی)؛ تکوین و تعالی جنبه‌های انسانی هویت دانش‌آموزان و شکل‌دهی و صیانت از وجوه هویت ملی، انسانی، ایرانی، انقلابی و اسلامی آنان؛

۱۰) «عقلانیت» با پرورش، ارتقا و تعمیق انواع آن در همه ساحت‌های تربیتی

۱۱) «کرامت ذاتی و اکتسابی انسان»، با بصیرت و تعالی در زمینه‌های عبادی، اخلاقی، اعتقادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، کسب فضایل انسانی و اخلاقی،^{۱۴} پاسداری از آن‌ها و تقویت روابط حق محور، عدالت گستر و مهرورزانه با همه انسان‌ها در سراسر جهان؛

۱۲) «نقش نظام تربیت رسمی و عمومی»^{۱۵} به عنوان نهاد اثرگذار اجتماعی، مولد نیروی انسانی و سرمایه فرهنگی، معنوی و تعالی‌بخش فرهنگ عمومی؛ با تقویت شأن حاکمیتی آن در ابعاد سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، پشتیبانی، نظارت و ارزیابی

۱۳) «فرایند تربیت» در تمام ساحت‌های تربیتی (ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی، ساحت تربیت زیستی و بدنی، ساحت تربیت زیبایی شناختی و هنری، ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای، ساحت تربیت علمی و فناورانه) منطبق با مبانی و ارزش‌های برگرفته از قرآن کریم، سنت حضرات معصومین (علیهم السلام) و عقل^{۱۶} (با محوریت ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی)؛

۱۴) «ساحت‌های تربیتی» با رویکرد جامعیت، یکپارچگی و توجه متوازن به آن‌ها؛

۱۵) «نقش، منزلت، مقام و جایگاه معلم» به عنوان مؤثرترین عنصر در تحقق مأموریت‌های نظام تربیت رسمی و عمومی و هدایت‌کننده و اسوه‌ای امین و بصیر در فرآیند تربیت، مبتنی بر شایسته‌سالاری؛

۱۶) «نقش محوری مدرسه» به عنوان عاملیت نهادی در تراز جمهوری اسلامی ایران، کانون تربیتی محله و محل کسب تجربه‌های تربیتی؛

۱۷) «نقش خانواده»، با ارتقا جایگاه و مشارکت اثربخش آن با نظام تربیت رسمی و عمومی (حقوق و تکالیف)؛

^{۱۴} کلیه فضیلت‌های تأکید شده در مبانی نظری سند تحول از جمله بصیرت و تعالی در زمینه‌های گوناگون عبادی، اخلاقی، اعتقادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، ایمان، تقوا، تولی و تبرأ، عمل صالح، خودباوری، روحیه مجاهدت، ظلم‌ستیزی، علم، حکمت، عفت، شجاعت، عدالت، نوع‌دوستی، صداقت، ایثار، فداکاری، انصاف، ایمان، مسئولیت‌پذیری و نظم، تفکر انتقادی، کرامت، عزت نفس، حمایت آگاهانه از ارزش‌ها، دشمن‌شناسی و مواجهه هوشمندانه با توطئه‌های دشمنان، خویش‌داری، آداب اسلامی، صلح طلبی و دوستی، تقوای الهی، انتخابگری درست و تعالی‌بخش، انس با دعا و توسل، حیا، عفاف و حجاب، اخوت، تعاون، نیکوکاری، مشارکت‌پذیری و مشارکت‌جویی در جامعه، معرفت و باور به معارف الهی، اعتقاد به توحید، معاد، ولایت و انتظار با رویکرد قرآنی، روایی و عقلانی.

^{۱۵} در نهادهای سازنده نقش نظام تربیت رسمی و عمومی، رویکرد مشارکت‌پذیری، کاهش تصدی‌گری‌های غیرضروری، تفویض اختیارات در چارچوب قانون، رعایت عدالت و تقویت فرهنگ سازمانی مؤثر است.

^{۱۶} عقل قابلیت خداداد در نوع بشر است که به وسیله آن می‌تواند در مقام ادراک واقعیت‌ها و حقایق، صلاح و فساد، حق و باطل و صدق و کذب را از هم تمیز دهد (توضیح بیشتر در ص ۴۳۸ مبانی نظری تحول بنیادین).

۱۸) «نقش عوامل سهیم و موثر در فرایند تربیت»، به‌ویژه نهاد رسانه با رویکرد هم‌افزایی و تعامل سازنده
۱۹) «نقش تربیتی اماکن مذهبی، نهادهای مردمی»، با استفاده از ظرفیت‌های مردمی، جلب مشارکت جامعه مدنی و بخش دولتی و غیردولتی در نظام تربیت رسمی و عمومی؛

۲۰) «زبان و ادبیات فارسی»^{۱۷} به‌عنوان زبان رسمی کشور» با تقویت گرایش به آن به عنوان زبان مشترک اقوام ایرانی؛

۲۱) «علم نافع، هدایت‌گر و توانمندساز»، با ارج‌گذاری به دستاوردهای علمی و تجربه‌های بشری و بسترسازی برای دستیابی به مرجعیت علمی جهان و تأکید بر حیثیت، کاشفیت و مطلوبیت علم

۲۲) «شایستگی‌ها»، صفات، توانمندی‌ها و مهارت‌های مورد نیاز برای شکل‌گیری جامعه صالح و پیشرفت کشور ایران اسلامی شامل «شایستگی‌های پایه» با تأکید بر هویت مشترک ایرانی، اسلامی و انقلابی، در راستای تکوین و تعالی پیوسته هویت دانش‌آموزان در ابعاد فردی، خانوادگی و اجتماعی، «شایستگی‌های پایه یادگیری» با اهتمام به کسب آن‌ها و پرهیز از حافظه‌گرایی صرف، «شایستگی‌های حرفه‌ای، مهارتی و هنری» با استعدادیابی و زمینه‌سازی کار مولد و تقویت روحیه کارآفرینی؛

۲۳) «آینده پژوهی و نوآوری»، با پایش تحولات مؤثر بر فرایند تربیت، بهره‌گیری از ابزار ملی فناوری‌های نوین^{۱۸}، فضای مجازی، مدیریت، پایش، کنش و مواجهه فعال و آگاهانه با همه این مؤلفه‌ها، چالش‌ها و محیط‌های رقیب و پاسخگویی به شبهات مخاطب در چهارچوب ارزش‌های اسلامی با توجه به شکاف نسلی و تحولات محیطی

۲۴) «سلامت همه‌جانبه جسمانی، روانی و معنوی»، با تربیت بدنی، نشاط، تقویت اراده و مسئولیت‌پذیری در قبال سلامت خود، احاد جامعه، محیط‌زیست و ترویج فرهنگ و سبک زندگی سالم ایرانی - اسلامی

^{۱۷} باعنایت به مفاد قانون اساسی، زبان و ادبیات فارسی تجلی‌بخش وحدت ملی و زمینه‌ساز شکل‌گیری هویت ملی متربیان بوده و از اصول کلی تربیت رسمی و عمومی می‌باشد. (ص ۲۷۵ مبانی نظری تحول بنیادین)

^{۱۸} هرطرح، ابتکار، ابزار و وسیله‌ای که تعامل میان مربی و متربی را در جهت کسب شایستگی‌ها در کانون توجه داشته باشد مصداق فناوری آموزشی می‌باشد. فناوری دارای دوگونه نرم و سخت است. فناوری نرم ناظر به طرح‌ها و ابداعات و ابتکاراتی است که در طراحی آموزشی یا تعیین و تدبیر الگوهای آموزشی تبلور می‌یابد اما فناوری سخت به سخت‌افزارها و نرم‌افزارهایی اطلاق می‌شود که از آموزش و یادگیری مؤثر پشتیبانی می‌نماید. (ص ۴۰۳ مبانی نظری تحول بنیادین). بهره‌گیری هوشمندانه از فناوری‌های ارتباطی و فضای مجازی و مواجهه فعال و آگاهانه و پیشگیری و کنترل آثار و پیامدهای نامطلوب آن‌ها به حفظ این ارزش کمک می‌کند.

بیانیه مأموریت

رسالت نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران عبارت است از «فراهم آوردن زمینه نظام‌مند و عادلانه کسب شایستگی‌های فردی، خانوادگی و جمعی لازم برای عموم افراد جامعه به منظور رسیدن به مرتبه قابل قبولی از آمادگی جهت دستیابی حیات طیبه در همه ابعاد (ص ۳۳۷ مبانی نظری تحول بنیادین). این نهاد عامل شناسایی، جذب، حفظ، آموزش، یادگیری (با تأکید بر شایستگی‌های پایه) و فارغ التحصیلی باکیفیت دانش‌آموزان در سنین لازم‌التعلیم^{۱۹} طی ۱۲ پایه (چهار دوره تحصیلی سه‌ساله) و دوره کودکستان^{۲۰} (تربیت اوان کودکی) می‌باشد.

بر این اساس، وزارت آموزش و پرورش، در جایگاه نهاد^{۲۱} اصلی تربیت رسمی و عمومی، متولی «فرایند تربیت در همه ساحت‌های تربیتی»، «قوام‌بخشی به فرهنگ عمومی»، «تعالی‌بخشی به جامعه اسلامی بر اساس نظام معیار اسلامی با مشارکت خانواده‌ها، نهادها و سازمان‌های دولتی و غیردولتی^{۲۲}»، «بسط عدالت تربیتی، عدالت کیفی و نصیب برابر آموزشی در ابعاد کمی، همگانی، فناورانه و الزامی با رعایت تفاوت‌های فردی، جنسیتی، فرهنگی و جغرافیایی»، «تأمین محیط‌های یادگیری متنوع، غنی، امیدبخش، امن، مروج سلامت همه‌جانبه، با نشاط، تحول‌آفرین برای نقش‌آفرینی دانش‌آموزان در جهانی پویا و در حال تغییر بر اساس فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی به صورت نظام‌مند، همگانی، عادلانه و الزامی در ساختاری کارآمد و اثربخش» و «ایجاد شرایط دستیابی دانش‌آموزان به مراتبی از حیات طیبه در ابعاد فردی، خانوادگی، اجتماعی و جهانی» است.

^{۱۹} سن تربیت رسمی ۵ سالگی است اما سن افراد لازم‌التعلیم طبق قانون مشخص می‌شود. لازم به ذکر است که تعلیم و تربیت کودکان با نیازهای ویژه از بدو تشخیص (زیر ۴ سال) آغاز می‌شود.

^{۲۰} طبق اساس‌نامه مصوب ۸۳۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی مورخ ۱۳۹۹/۱۱/۲۵ کودکستان‌ها شامل مهدهای کودک و مراکز پیش دبستانی و سایر مراکز آموزش، تربیت و نگهداری از کودکان از بدو تولد تا پایان شش سالگی می‌باشند.

^{۲۱} تأکید بر نگاه ویژه حاکمیت (فراثر از دولت) نسبت به نظام تربیت رسمی و عمومی و ضرورت نقش‌آفرینی همه عوامل موثر و سهیم در فرایند تربیت می‌باشد. (پاورقی ۲ ص ۱۷۷ مبانی نظری تحول بنیادین)

^{۲۲} نظام تربیت رسمی و عمومی برای تحقق رسالت و کارکردهای خود از مشارکت همه عوامل سهیم و موثر در جریان تربیت بهره‌مند می‌شود اما در این میان به طور کلی بر چهار رکن مهم و اساسی اتکا دارد که عبارتند از دولت اسلامی (حاکمیت)، خانواده، رسانه و نهادها و سازمان‌های غیردولتی که این چهار رکن نقش تکمیل‌کننده و متعادل‌کننده یکدیگر را دارند. (ص ۳۴۲ مبانی نظری تحول بنیادین)

نظام تربیت رسمی و عمومی ایران در افق ۱۴۱۴^{۲۴} با اتکا به قدرت لایزال الهی و پیروی از منویات امامین انقلاب اسلامی، ضمن دستیابی به مدرسه صالح (یادگیرنده، پژوهنده و هویت‌ساز) و تربیت‌محور و تربیت‌یافتگانی دارای شایستگی‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی، مبتنی بر نظام معیاراسلامی و فرهنگ تمدن ایرانی- اسلامی، دارای رتبه نخست در منطقه و موقعیت ممتاز در جهان اسلام با ویژگی‌های زیر می‌باشد:

- زمینه‌ساز جامعه جهانی عدل مهدوی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)؛
- الهام‌بخش و دارای تعامل سازنده و مؤثر با نظام‌های تعلیم و تربیتی در سطح جهان؛
- توانمند در زمینه‌سازی برای شکوفایی فطرت و استعدادها و پرورش متعادل و متوازن و شکل‌دهی به هویت یکپارچه انقلابی، ایرانی و اسلامی دانش‌آموزان با توجه به هویت اختصاصی آنان؛
- کارآمد، اثربخش، یادگیرنده، عدالت‌محور، مشارکت‌جو با رویکرد فرهنگی - تربیتی؛
- برخوردار از مربیان و مدیران مؤمن آراسته به فضایل اخلاق اسلامی، عامل به عمل صالح، تعالی‌جو و تحول‌آفرین، انقلابی، آینده‌نگر، عاقل، متعهد، امین، بصیر، توانمند، ماهر، حق‌شناس و مبشر سبک زندگی سالم؛
- تأمین‌کننده عدالت تربیتی و نصیب‌برابر آموزشی؛
- پاسخگو به نیازهای جامعه، چالش‌های پیش‌رو و پدیده‌های نوظهور؛
- آینده‌ساز، نقش‌آفرین در پیشرفت کشور و مؤثر در بهبود کیفیت زندگی آحاد جامعه؛
- سازگار و همگام با تحولات نسل‌نو؛
- آینده‌نگر و بهره‌مند از ظرفیت‌های دو زیست‌بوم مجازی و حضوری، تکنولوژی و فناوری‌های نوین، در قالب برخورد عقلانی و فهم واقعیات پیرامونی^{۲۵}؛

^{۲۳} استنادات این چشم‌انداز، مؤید فرایندی است که به این تصویر از وضع مطلوب دست‌یافتنی معنا می‌بخشد. در نسخه ترمیم یافته سند تحول بنیادین، بازه دو برنامه پیشرفت کشور (تا پایان برنامه هشتم پیشرفت- حدود سال ۱۴۱۴) به عنوان چشم‌انداز تعیین شده است. از ویژگی‌های ضروری چشم‌انداز، نویدبخش، شوق‌آفرین و الهام‌بخش بودن برای عموم ذی‌نفعان اصلی است به گونه‌ای که بتواند تقویت‌کننده انگیزه پایدار و مستمر همه ذی‌نفعان در پیوستن به برنامه‌ها و پیگیری اهداف نظام تربیت رسمی و عمومی باشد. بنابر نظام‌نامه تدوین سند جامع تحول و نوسازی نظام آموزشی (مصوب جلسه ۶۴ مورخ ۱۳۸۹/۴/۱ شورای تخصصی تحول و نوسازی نظام آموزشی کشور) چشم‌انداز این گونه تعریف شد: «چشم‌انداز نظام آموزشی، اعلامیه جهت‌گیری نظام آموزشی و بیانگر هویت و آرمان آن است که تصویری از مقاصد آینده نظام آموزشی کشور در افق ۱۴۰۴ را ترسیم می‌کند». چشم‌انداز نظام تربیت رسمی و عمومی در افق ۱۴۱۴، معرف وضع مطلوب دست‌یافتنی در آینده است که با الهام از وضعیت آرمانی انعکاس‌یافته در رهنامه تربیت رسمی و عمومی و تحت تأثیر چالش‌ها، مبتنی بر نظام معیاراسلامی و فرهنگ و تمدن ایرانی- اسلامی قوام‌بخش، ترسیم شده است.

^{۲۴} مطابق با بازه زمانی دو برنامه هفتم و هشتم پیشرفت.

^{۲۵} در مسیر تحول بنیادین آموزش و پرورش و دستیابی به چشم‌انداز و نقطه مطلوب، بهره‌گیری هوشمندانه از «فناوری» به عنوان نیروی محرکه و پیشران مؤثر از تفکر تا عملکرد و همچنین پرورش فرهنگ دیجیتال منبعث از فرهنگ ایرانی- اسلامی، مطابق با موازین و گزاره‌های مطرحه در بیانیه ارزش‌ها، اثرگذار بوده و شرایط تحقق اهداف سند و دسترسی به چشم‌انداز را بیش از پیش میسر می‌نماید.

- توانا در تربیت تمام‌ساحتی ذی‌نفعان این نظام با فراهم‌ساختن فرصت «آموزش‌های کیفی، کسب شایستگی‌های پایه یادگیری و آمادگی برای کسب شایستگی‌های ویژه، سلامت همه‌جانبه، مهارت‌های زیستن سالم، فعال و با نشاط اخلاقی و مؤمنانه، هم‌زیستی با دیگران و مشارکت فعال و مؤثر در پیشرفت و تعالی جامعه».

غیر قابل استناد

اهداف

تحقق مراتب حیات طیبه در همه ابعاد، غایت مشترک تمامی نهادها و عوامل اجتماعی و مقصود نهایی همه فعالیت‌های فردی و جمعی برای حرکت در مسیر کمال شایسته انسان (قرب الی الله) است (ص ۱۵۱ مبانی نظری تحول). در این راستا هدف کلی جریان تربیت در جامعه اسلامی عبارت است از تکوین و تعالی پیوسته هویت متریبان به گونه‌ای که بتوانند موقعیت خود و دیگران در هستی را به درستی درک و آن را به طور مستمر با عمل صالح فردی و جمعی متناسب با نظام معیاراسلامی اصلاح نمایند (ص ۱۵۳ مبانی نظری تحول بنیادین). با این وصف، هدف گذاری نظام تربیت رسمی و عمومی معطوف به کسب شایستگی‌های لازم (پایه و ویژه) توسط متریبان در مسیر تحقق هدف کلی می‌باشد که این اهداف شامل دو سطح اهداف مشترک و اهداف ویژه‌اند. (ص ۲۶۹ مبانی نظری تحول بنیادین). منطبق با این خط سیر اهداف این سند در دو دسته «هدف اصلی»، معطوف بر «متربی» و ناظر بر تربیت و «اهداف کلان» شامل دو بخش، بخش اول معطوف به «زیرنظام‌ها» در نقش پشتیبان و توانمندساز و ناظر بر فرایندها هستند و بخش دوم معطوف به «نظام تربیت رسمی و عمومی» ناظر بر مقاصد، نتایج مورد انتظار و پیامدها تعیین می‌شوند. هدف از این دسته‌بندی ایجاد نمایی از کارکرد مطلوب و مقصد مطلوب اجزای نظام و درک بهتر و بهینه‌سازی شرایط تحقق اهداف است که هر یک قوام‌دهنده و تسهیل‌گر تحقق اهداف دیگر و در راستای تحقق هدف کلی بوده و درهم‌تنیده هستند.

- هدف اصلی ۲۶

هدف اصلی، تربیت انسان‌هایی موحد، مؤمن و آراسته به آداب و فضایل اخلاقی^{۲۷} و آماده‌سازی ایشان برای دستیابی به مراتبی از حیات طیبه است که با زمینه‌سازی تکوین و تعالی پیوسته هویت آنان در مسیر کسب شایستگی‌های زندگی فردی، خانوادگی، اجتماعی و جهانی تحقق می‌یابد. برونداد تحقق این هدف، تربیت‌یافتگانی هستند که:^{۲۸}

* دین اسلام را حق دانسته و آن را به‌عنوان نظام معیار می‌شناسند و به آن باور دارند و آگاهانه، آزادانه، شجاعانه و فداکارانه برای تکوین و تعالی اخلاقی خود و دستیابی به مرتبه‌ای از حیات طیبه و استقرار حکومت عدل جهانی مهدوی از آن تبعیت می‌نمایند و به رعایت احکام و مناسک دین و موازین اخلاقی مقید هستند.

^{۲۶} تربیت فرایند تعاملی زمینه‌ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت متریبان به صورتی یکپارچه و مبتنی بر نظام معیار اسلامی به منظور هدایت ایشان در مسیر آماده شدن جهت تحقق آگاهانه و اختیاری مراتب حیات طیبه در همه ابعاد است. (ص ۲۲۶ مبانی نظری تحول بنیادین)

^{۲۷} تربیت انسانی معتقد به معاد و آشنا و متعهد به مسئولیت‌ها و وظایف در برابر خدا، خود، دیگران و طبیعت، حقیقت‌جو و صادق، عاقل، عدالت خواه و صلح‌جو، ظلم‌ستیز، جهادگر، پاسدار استقلال، آزادی، مردم‌سالاری دینی و منافع ملی، شجاع و ایثارگر و وطن‌دوست، مهرورز، جمع‌گرا و جهانی‌اندیش، ولایت‌مدار، منتظر و تلاش‌گر در جهت تحقق حکومت عدل جهانی، با اراده و امیدوار، خودباور و دارای کرامت و عزت نفس، امانت‌دار، دانا و توانا، پاکدامن و باحیا، انتخاب‌گر و آزادمنش، متخلق به اخلاق اسلامی، بلندهمت، فداکار، با مرام جوانمردی و پهلوانی، خلاق، کارآفرین، مقتصد و ماهر، سالم و بانشاط، قانون‌مدار و نظم‌پذیر و آماده ورود به زندگی شایسته فردی، خانوادگی و اجتماعی بر اساس نظام معیار اسلامی مدنظر می‌باشد.

^{۲۸} با توجه به اهمیت و ضرورت نگاه ویژه به متربی به عنوان برونداد نظام تربیت رسمی و عمومی این بخش که در سند قبلی به عنوان هدف عملیاتی اول آمده بود به این قسمت منتقل شد.

* با درک مفاهیم اجتماعی و سیاسی، احترام به قانون، اندیشه‌ورزی و تاب‌آوری، رویارویی مسئولانه و خردمندانه در مواجهه با تحولات اجتماعی و سیاسی را کسب می‌کنند. با رعایت وحدت و تفاهم ملی، در دفاع از عزت و اقتدار ملی می‌کوشند و با روحیه مسئولیت‌پذیری و تعالی‌خواهی و برخوردار از مهارت‌های ارتباطی، در حیات خانوادگی و اجتماعی (در سطوح محلی تا جهانی) با رعایت اصول برگرفته از نظام معیار اسلامی و منافع عمومی و ملی، مشارکت مؤثر دارند.

* با درک مفاهیم بهداشت فردی و اجتماعی و مسائل زیست محیطی به منزله امانات الهی، شایستگی حفظ و ارتقای سلامت فردی و بهداشت محیطی را کسب می‌کنند و با فعالیت‌های بدنی، کسب مهارت‌های ورزشی و تفریح سالم فردی و گروهی به نیازهای جسمی و روانی خود و جامعه براساس اصول برگرفته از نظام معیار اسلامی، پاسخ می‌دهند.

* با قدرشناسی و درک زیباشناسانه آفرینش الهی و مصنوعات هنرمندانه بشری و درک مفاهیم فرهنگی و میان‌فرهنگی و بهره‌گیری از قدرت تخیل، توانمندی‌های لازم در خلق آثار فرهنگی و هنری را به دست می‌آورند و برای حفظ و تعالی میراث فرهنگی، تمدنی و هنری در سطح ملی و جهانی براساس نظام معیار اسلامی می‌کوشند.

* با درک کلی از روابط کلان اقتصادی و داشتن فهم اقتصاد سیاسی و مفاهیم اقتصادی در چهارچوب نظام معیار اسلامی از طریق کار و تلاش و روحیه انقلابی و جهادی، کارآفرینی، قناعت، انضباط مالی، مصرف بهینه و دوری از اسراف و تبذیر، با در نظر داشتن وجدان، عدالت و انصاف در روابط با دیگران در فعالیت‌های اقتصادی در مقیاس خانوادگی، ملی و جهانی مشارکت نموده و دارای حداقل یک مهارت مفید برای تأمین معاش حلال هستند، به گونه‌ای که تا پایان دوره دوم متوسطه توانایی تأمین زندگی خود و اداره خانواده را دارند.

* از دانش، مهارت، توان تفکر، پرسشگری، بینش، ذهن باز و روحیه مواجهه علمی و خلاق با مسائل فردی، خانوادگی و اجتماعی و قدرت درک و کشف پدیده‌ها به عنوان آیات الهی و تجلی فاعلیت خداوند در خلقت برخوردار بوده و با توجه به تحولات آینده و نقش فضای مجازی، هوش مصنوعی و تکنولوژی در زندگی، با کسب سواد فضای مجازی مناسب، نسبت به جهان هستی و رویدادهایش احترام قائل شده و با استفاده از فرصت‌های آموزشی و یادگیری مادام‌العمر باکیفیت و شخصی سازی شده به بهبود زندگی خود، خانواده و جامعه کمک می‌کنند. آن‌چنان که فناوری‌های نوین، مکمل و ارتقا دهنده توان شناختی و زیستی آنان باشد.

– اهداف کلان

الف) اهداف ناظر بر زیرنظام‌های سند تحول بنیادین (توانمندسازها)

هدف کلان ۱: ارتقا و به‌روزرسانی فرایند «راهبری و مدیریت تربیتی» در نظام تربیت رسمی و

عمومی

(زیرنظام راهبری و مدیریت تربیتی، ص ۳۶۷ مبانی نظری تحول بنیادین)^{۲۹}

هدف کلان ۲: ارتقا و بهبود کیفیت فرایند «برنامه‌ریزی آموزشی و درسی»

^{۲۹} اصول زیرنظام راهبری و مدیریت تربیتی: دین محوری و بسط عدالت تربیتی، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، شایسته‌سالاری، مشارکت‌جویی، پژوهش محوری، همه‌جانبه‌نگری، شفافیت در امور و استمرار و پیوستگی می‌باشد. (ص ۳۷۰ تا ۳۷۲ مبانی نظری تحول)

(زیرنظام برنامه درسی، ص ۳۷۲ مبانی نظری تحول بنیادین)^{۳۰}

هدف کلان ۳: ارتقای همه‌جانبه «منابع انسانی» و بهسازی فرایند «تربیت معلم»

(زیرنظام تربیت معلم و تأمین منابع انسانی، ص ۳۸۵)^{۳۱}

هدف کلان ۴: تأمین منابع مالی کافی و پایدار، تخصیص هدفمند و عادلانه و مصرف بهینه و بهره‌ورانه

(زیرنظام تأمین و تخصیص منابع مالی، ص ۳۹۳)^{۳۲}

هدف کلان ۵: بهسازی و به‌روزرآوری فضا، تجهیزات و فناوری در دو زیست‌بوم کالبدی و مجازی مدارس و سایر محیط‌های یادگیری

(زیرنظام تأمین فضا، تجهیزات و فناوری، ص ۳۹۹ مبانی نظری تحول بنیادین)^{۳۳}

هدف کلان ۶: ارتقا و به‌روزرآوری فرایند «پژوهش» و «سنجش و ارزشیابی» در تضمین پیوسته کیفیت نظام تربیت رسمی و عمومی

(زیرنظام پژوهش و ارزشیابی، ص ۴۰۶ مبانی نظری تحول بنیادین)^{۳۴}

ب) اهداف ناظر بر نظام تربیت رسمی و عمومی (مقاصد و پیامدها)

هدف کلان ۷: ارتقای جایگاه ملی و بین‌المللی نظام تربیت رسمی و عمومی^{۳۵}

^{۳۰} اصول زیرنظام برنامه درسی: اصول طراحی برنامه درسی، اصول تدوین برنامه درسی، اصول اجرای برنامه درسی (آموزش)، اصول ارزشیابی برنامه درسی، اصول ناظر به عوامل مؤثر در کیفیت زیرنظام، اصول زبان آموزش، اصول زمان آموزش، اصول راهنمایی و مشاوره می‌باشد. (از ص ۳۷۵ تا ص ۳۸۵ مبانی نظری).

^{۳۱} اصول زیرنظام تربیت معلم و تأمین منابع انسانی: اصول کلی، اصول مؤلفه جذب، اصول مؤلفه آماده‌سازی، اصول مؤلفه حفظ و ارتقا و اصول مؤلفه ارزشیابی (ص ۳۸۸ تا ۳۹۳ مبانی نظری تحول)

^{۳۲} اصول زیرنظام تأمین و تخصیص منابع مالی: اصول مؤلفه تأمین منابع مالی: ضمانت تأمین منابع مالی، صیانت از کیفیت تربیت، ضرورت ایجاد تحول در نقش دولت اسلامی (حاکمیت)، تأمین نیازهای تربیتی افراد متناسب با اصل ۳۰ قانون اساسی، گسترش دامنه مشارکت‌های داوطلبانه، اصول مؤلفه تخصیص منابع مالی: استفاده از سازوکارهای تخصیص منابع مالی در برقراری عدالت و ارتقای کارایی، پذیرش منطق اقتصادی اندیشیدن (تحلیل هزینه-منفعت) در تصمیم‌گیری برای مبنای تخصیص منابع، برقراری رقابت سازنده در نظام تربیت رسمی و عمومی، اصول مؤلفه مصرف منابع مالی: رعایت مبانی نظری و رویکردها در اجرا، تحول در نظارت بر مصرف، تولید اطلاعات مناسب برای سیاست‌گذاری (ص ۳۹۶ تا ۳۹۸ منابع نظری تحول بنیادین)

^{۳۳} اصول زیرنظام تأمین فضا، تجهیزات و فناوری: اصول معماری و طراحی شهری، اصول استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات (فوا)، اصول فناوری ساخت، اصول تأمین لوازم، تجهیزات و فناوری، اصول تأمین منابع مالی، اصول مدیریت فنی مهندسی (ص ۴۰۲ تا ۴۰۶ مبانی نظری تحول بنیادین). در تحقق هدف کلان ۵، لحاظ تأثیرات عمیق فضای مجازی و فناوری‌های نوین این عرصه نظیر هوش مصنوعی، بر ساحت‌های تربیت و کاربست این تأثیرات در زیرنظام‌های اصلی بویژه زیرنظام فضا و تجهیزات ضروری است.

^{۳۴} اصول زیرنظام پژوهش و ارزشیابی: تنوع و کثرت، وحدت و هماهنگی، مشارکت و تعامل، اخلاق‌گرایی، نوآوری و پویایی، استمرار و پیوستگی، همه‌جانبه‌نگری (ص ۴۱۰ تا ۴۱۲ مبانی نظری سند تحول بنیادین).

^{۳۵} اصول و مؤلفه‌ها: هم‌راستایی فرهنگی، انسجام‌بخشی اجتماعی، آینده‌نگری و جهانی‌اندیشی

هدف کلان ۸: ارتقای مدرسه به عنوان عامل اصلی تربیت، کانون پیشرفت محلی و جلوه‌ای از حیات طیبه در سطح تراز سند تحول بنیادین^{۳۶}،

هدف کلان ۹: تامین و بسط عدالت و نصیب برابر تربیتی^{۳۷}

هدف کلان ۱۰: ارتقای سطح مشارکت همسو و همه‌جانبه عوامل سهیم و موثر^{۳۸} در پیشبرد اهداف نظام تربیت رسمی و عمومی

غیر قابل استناد

^{۳۶} اصول و مؤلفه‌ها: مدرسه‌مداری، مدرسه محور توسعه محلی و اجتماع صالح، پاسخگو به نیاز متریبان، سبک مدیریتی تفویضی- مشارکتی در مدرسه،

^{۳۷} اصول و مؤلفه‌ها: عدالت محوری تربیتی (ص ۲۳۶ مبانی نظری تحول)، انعطاف پذیری در سازوکارهای پوشش همگانی، آموزش عدالت
^{۳۸} فرایند تربیت افزون بر تعامل دو طیف مربیان و متریبان ناگزیر از مشارکت و پشتیبانی عوامل اجتماعی متعددی است که در رسالت و مأموریت خود، فرایند تربیت را دارند و در تحقق آن مسئول هستند. برخی از سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی به طور مستقیم، ارادی و عمدی در جریان تربیت مداخله دارند و برخی بصورت غیرمستقیم تاثیر می‌گذارند. از همه این‌ها تحت عنوان عوامل سهیم و موثر نام برده می‌شود. (برگرفته از مبانی نظری تحول ص ۱۶۸ تا ۱۷۱) اصول و مؤلفه‌ها: تعامل ارکان سهیم و موثر نسبت به هم، کارکردهای مشترک نظام تربیت رسمی و عمومی با عوامل سهیم و موثر و کمک به فرایند تربیت

راهبردهای کلان

راهبردهای کلان، بر اساس اهداف کلان، مسیرهای جهت‌دار برای رسیدن به مقصد و تحقق اهداف عملیاتی را به تصویر می‌کشند تا نحوه بکارگیری، هماهنگی و سازماندهی همه امکانات و اقدامات برای تحقق هدف کلان مربوطه، تعیین گردد. راهبردها متناظر با بیست و هشت هدف عملیاتی تعیین شده و جایگاهی برای تسهیل عملیاتی شدن راهکارها نیز هستند.

راهبردها عبارتند از:

(۱) تقویت نقش مدیران به عنوان کارشناسان و راهبران تربیتی با رویکرد شایسته‌سالاری و پاسخ‌گویی

(هدف کلان ۱)

(۲) توسعه مدیریت و راهبری هوشمندانه بر اساس برنامه‌ریزی راهبردی و آینده‌نگر با استفاده از کلان‌داده‌های آموزشی موجود در بستر شبکه‌های اجتماعی و سکوه‌های تربیتی (هدف کلان ۱)

(۳) نهادینه نمودن فرهنگ سازمانی مبتنی بر اخلاق‌مداری، روابط منطقی و همدلانه کارکنان، تعاملات و تعهدات سازمانی در حوزه ستاد و مدرسه (هدف کلان ۱)

(۴) توسعه کارکرد شوراهای سیاست‌گذاری، تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری‌های نظام تربیت رسمی و عمومی (هدف کلان ۱)

(۵) پیشبرد نظام برنامه‌ریزی درسی مبتنی بر ساحت‌های شش‌گانه تربیتی و متکی بر مشارکت همه‌جانبه ارکان و عوامل سهیم و مؤثر در تمام سطوح تربیت با کاهش تدریجی تمرکز^{۳۹} و تأکید بر حفظ شأن حاکمیتی برنامه درسی منطبق با استانداردهای مصوب (هدف کلان ۲)

(۶) تقویت عاملیت و کنشگری یادگیرنده و مدرسه و نگاه تلفیقی و یکپارچه‌نگری به هویت انسانی در دو زیست‌بوم فیزیکی و فضای مجازی و در تمام ابعاد و ساحت‌های تربیتی (هدف کلان ۲)

(۷) توسعه برنامه درسی پیامدمحور (تحقق شایستگی‌ها در سطح محصول و سطح برونداد نظام و پیامد آن در سطح جامعه) (هدف کلان ۲)

^{۳۹} در نظام تربیت رسمی و عمومی مسئولیت اصلی سیاست‌گذاری، نظارت و پشتیبانی از امر تربیت رسمی و عمومی برعهده دولت اسلامی و حاکمیت (همه نهادها و سازمان‌های مربوط به نظام سیاسی حاکم و نه فقط قوه مجریه) است به نحوی که در ایفای این مسئولیت سترگ با توجه به شأن هدایتی حاکمیت اسلامی مهم‌ترین مسئولیت فرهنگی آن‌ها به شمار می‌آید. (ص ۳۴۲ مبانی نظری تحول بنیادین) بنابراین رویکرد «کاهش تدریجی تمرکز» و «تفویض اختیار» در این سند در راستای ثبات و اقتدار حاکمیت است.

۸) توسعه و گسترش متوازن شاخه‌ها و رشته‌های تحصیلی مبتنی بر آمایش سرزمین، هدایت تحصیلی دانش‌آموزان، نیازهای حال و آینده کشور، موقعیت‌های محلی، علائق و استعدادهای دانش‌آموزان و رصد و پایش مستمر آن^{۴۰} (هدف کلان ۲)

۹) تقویت برنامه‌محوری به جای کتاب‌محوری و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری با رویکرد چندتألیفی با پذیرش نقش محوری معلم و هماهنگی رسانه‌ها و تولیدکنندگان برای تولید با کیفیت کتب و مواد آموزشی، لوازم التحریر و تجهیزات آموزشی و تربیتی^{۴۱} (هدف کلان ۲)

۱۰) نهادینه‌سازی رویکرد «ارزشیابی برای یادگیری» و ارتقا کیفیت در فرایند برگزاری آزمون‌های پیشرفت تحصیلی (هدف کلان ۲)

۱۱) انطباق شایستگی‌های حرفه‌ای «معلمان در تراز جمهوری اسلامی» با مقتضیات الگوی برنامه درسی در سطح ملی و جهانی و تعالی هویت حرفه‌ای، توانمندی‌ها و مشارکت آن‌ها در تکامل فرآیند برنامه‌ریزی درسی در نظام تربیت رسمی و عمومی (هدف کلان ۳)

۱۲) مرجعیت و سندیت شایستگی معلم با رویکرد معلم‌محوری در تعامل با دانش‌آموز در عرصه تربیت رسمی و عمومی (هدف کلان ۳)

۱۳) استقرار نظام ملی تربیت معلم و پیشبرد نظام یکپارچه مدیریت منابع انسانی در بازه زمانی برنامه‌های توسعه کشور و ارتقا کارآمدی در فرایند «جذب، استخدام، آماده‌سازی، توانمندسازی، حفظ، نگهداشت، بازنشستگی و ارزشیابی» و تأمین رفاه در خور شأن معلمان و منابع انسانی (هدف کلان ۳)

۱۴) گشایش در تأمین منابع مالی نظام تربیت رسمی و عمومی به مثابه دستگاه سرمایه‌ای و مولد منابع انسانی (هدف کلان ۴)

۱۵) راهبری نظام بودجه‌ریزی و مدیریت منابع و مصارف بر اساس نیازهای آموزش و پرورش (هدف کلان ۴)

۱۶) هویت‌بخشی به فضاها و امکانات تربیتی^{۴۲} براساس ویژگی‌های مدرسه صالح و رعایت اصول معماری ایرانی-اسلامی (هدف کلان ۵)

^{۴۰} افزایش کیفیت و کارآمدی مبتنی بر جهان‌بینی اسلامی، تقویت منزلت و بازتدوین متون دروس، توانمندسازی معلمان و حمایت از مدارس «علوم انسانی» مورد توجه می‌باشد.

^{۴۱} اولویت ترویج ارزش‌های اسلامی به ویژه فرهنگ حیا، عفاف و حجاب مناسب در دانش‌آموزان مدنظر است.

^{۴۲} براساس نگاه توحیدی به زندگی انسان و هویت او، فرایند تربیت یک جریان پیوسته و درهم تنیده است و مفهوم تربیت، ترکیبی جامع و یکپارچه و دارای وحدت اعتباری است که درلای این نگاه، بین «آموزش» و «پرورش» وجه تفکیک نیست. لذا به منظور ایجاد بافت منظم درنگارش سند، از کلیه رویدادهای آموزشی- پرورشی به‌صورت توأم تحت عنوان «تربیتی» نام برده می‌شود. (برگرفته از ص ۲۳۵ مبانی نظری تحول)

۱۷) توسعه سکوه‌های تعاملی تربیتی و ابزارهای هوشمند صیانت شده با مشارکت بخش خصوصی، تنظیم مقررات در این زمینه و تامین محیط مجازی سالم، مفید و ایمن از آسیب‌های فضای مجازی برای دانش‌آموزان در مدارس (هدف کلان ۵)

۱۸) استانداردسازی شاخص‌های کمی و کیفی در نظام جامع نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت (هدف کلان ۶)
۱۹) توسعه ظرفیت پژوهش و نوآوری، نظریه‌پردازی، آینده‌پژوهی، استفاده بهینه از شرکت‌های دانش‌بنیان، نهادها و مؤسسات مستقل و مستندسازی تجربیات تربیتی بومی با رویکرد کاربستی، تحول‌آفرین، آینده‌نگر و کل‌نگرانه، (هدف کلان ۶)

۲۰) توجه همه‌جانبه به آموزش و پرورش به عنوان یک امر حاکمیتی و به مثابه یک امر ملی، سازمانی فراگیر و اثرگذار اجتماعی و فرهنگی و مهم‌انگاری نقش آن در سرنوشت آینده کشور و ارزیابی‌های بین‌المللی (هدف کلان ۷)

۲۱) نگاه دقیق به روندهای موفق جهانی، راهبردها و سیاست‌های بین‌المللی و تغییرات متأثر از آن‌ها در عرصه تربیت رسمی و عمومی و حضور فعال در محافل علمی و پژوهشی داخل و خارج از کشور (هدف کلان ۷)
۲۲) گسترش نقش عاملیت مدرسه در تدوین برنامه‌های تربیت مدرسه‌ای مبتنی بر زیرنظام‌های سند تحول بنیادین و نگاه متوازن به جنبه‌های مختلف حیات انسانی (مهارت‌های شناختی و عملی) در مدرسه (هدف کلان ۸)

۲۳) توسعه سازمان‌یافته نقش فرهنگی - اجتماعی مدرسه و کسب مجموعه‌ای از شایستگی‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی دانش‌آموزان با مشارکت عوامل سهیم و مؤثر (هدف کلان ۸)
۲۴) توسعه عادلانه خدمات با رویکرد فناورانه، شبکه ملی اطلاعات و شبکه پرسرعت فیبر نوری و تسهیل ارتباط میان خانواده و مربیان در بستر شبکه‌های اجتماعی بومی به ویژه در مناطق محروم و کم برخوردار (هدف کلان ۹)

۲۵) گسترش عدالت تربیتی به مثابه مهم‌ترین شاخص سنجش عملکرد نظام تربیت رسمی و عمومی (هدف کلان ۹)

۲۶) سیاست‌گذاری‌های مناسب در تعهد به خانواده و افزایش مشارکت خانواده‌ها در تحقق اهداف نظام تربیت رسمی و عمومی (هدف کلان ۱۰)

۲۷) توسعه و تقویت نقش حاکمیتی و تنظیم‌گری ستاد و تفویض تصدی‌ها به جامعه و افزایش مشارکت رسانه‌ها و سازمان‌ها در نظام تربیت رسمی و عمومی (هدف کلان ۱۰)

۲۸) هم‌راستایی مأموریت‌ها و خلق ارزش‌های ترکیبی با توسعه همکاری‌های بین بخشی با عوامل سهیم و مؤثر به مثابه شرکای راهبردی و جلب مشارکت آنان (هدف کلان ۱۰)

فصل هفتم

اهداف عملیاتی و راهکارها

هدف کلان ۱

ارتقا و به‌روز‌آوری فرایند «راهبری و مدیریت تربیتی» در نظام تربیت رسمی و عمومی

هدف عملیاتی ۱

بهسازی مستمر کیفیت کارشناسی و مدیریتی در نظام راهبری و مدیریت

راهکار ۱-۱- مناسب سازی فرهنگ سازمانی براساس معیارهای اخلاق اسلامی

راهکار ۱-۲- گزینش مدیران در سطوح مختلف براساس شایسته‌سالاری و پیشگامی آنان در کارآمدی، حفظ

و رعایت ارزش‌های الهی، انسانی، علمی و باور به اهداف نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۱-۳- فراهم آوردن سازوکارهای لازم در تربیت، نگهداشت، تحکیم نقش الگویی، فعال و مؤثر در

برنامه‌های تربیتی (آموزشی- پرورشی) مدارس با تقویت شایستگی‌های «اعتقادی، اخلاقی»، «تخصصی» و

«حرفه‌ای» مدیران

راهکار ۱-۴- واگذاری مسئولیت کلان تربیتی ارکان مدرسه^{۴۳} به مدیران مدارس با تفویض اختیار لازم به آنان

در چهارچوب مقررات

هدف عملیاتی ۲

بهسازی کیفیت رویه‌ها و روش‌های مدیریتی و تأثیر آن بر کارآمدی و اثربخشی در عملکرد

مدیران

راهکار ۲-۱- استقرار نظام خلاقیت، نوآوری و حمایت مادی و معنوی از مدیران خلاق، نوآور و کارآفرین

راهکار ۲-۲- نهادینه‌کردن رویکردهای برنامه‌محوری، اعتماد و تفویض اختیار، مشورت و تحول‌آفرینی در

سطوح مختلف مدیریت نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۲-۳- استقرار نظام جامع دولت هوشمند و بهره‌گیری از علم مدیریت فناوری اطلاعات

^{۴۳} درماده هشتم فصل دوم آئین‌نامه اجرایی مدارس که در چهل و یکمین جلسه کمیسیون معین شورای عالی آموزش و پرورش به تاریخ

۱۴۰۰/۱۰/۵ به تصویب رسیده است ارکان مدرسه «مدیرمدرسه، شورای مدرسه، شورای معلمان، انجمن اولیا و مربیان و شورای دانش‌آموزی» می‌باشند.

هدف عملیاتی ۳

بهبود و بازطراحی «ساختار اداری» و «روابط درونی» سطوح مختلف سازمان از مدرسه تا ستاد با توجه به زیرنظام‌ها

راهکار ۳-۱- چابک‌سازی و اصلاح ساختار اداری، تشکیلاتی و اجرایی و کاهش تصدی‌گری‌های غیرضروری^{۴۴}

راهکار ۳-۲- بازنگری و اصلاح سازمان و ساختار مدرسه^{۴۵}

راهکار ۳-۳- طراحی سازوکار ایجاد وحدت رویه، همسویی و بهبود روابط و مناسبات آموزش و پرورش بین صف و ستاد

راهکار ۳-۴- ایجاد شرایط ثبات مدیریت در نظام تربیت رسمی و عمومی با رویکرد ارزشی و انقلابی و دور نگه‌داشتن این فضا از دسته‌بندی‌های سیاسی (بند ۱۰ سیاست‌های کلی ایجاد تحول)^{۴۶}

هدف عملیاتی ۴

افزایش نقش فعال شورای آموزش و پرورش استان، منطقه و شوراهای درون مدرسه‌ای

راهکار ۴-۱- بازنگری قوانین و مقررات موجود در راستای تقویت نقش شوراهای آموزش و پرورش استان و منطقه متناسب با مقتضیات تربیتی

راهکار ۴-۲- افزایش کارآمدی و میزان مشارکت شوراهای درون مدرسه (شورای مدرسه، شورای معلمان، انجمن اولیا و مربیان، هیئت امناء و شورای دانش‌آموزی) در فرآیند تربیتی مدرسه با تفویض برخی از اختیارات قانونی به آنان

هدف کلان ۲:

ارتقا و بهبود کیفیت فرایند «برنامه‌ریزی آموزشی و درسی»

هدف عملیاتی ۵

انطباق برنامه‌های آموزشی و درسی با ساحت‌های شش‌گانه تربیتی

راهکار ۵-۱- بازنگری در برنامه‌درسی ملی بر اساس ساحت‌های تربیتی و هدف غائی تربیت

راهکار ۵-۲- بازطراحی، تدوین و اجرای برنامه‌های درسی با تأکید بر:

^{۴۴} بهره‌مندی از رویکرد «سازماندهی سکویی» در پهنه فناوری اطلاعات و ارتباطات موجب ارتقا بهره‌وری و پیشرفت عملکرد سازمان می‌شود.

^{۴۵} براساس سیاست برنامه‌ریزان و بر حسب امکان‌سنجی و شرایط، رویکرد مدیریت مجتمع‌های تربیتی مدنظر قرار می‌گیرد.

^{۴۶} حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجرای بند یک اصل ۱۱۰ قانون اساسی سیاست‌های کلی «ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور» را که پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین شده است، ابلاغ کردند که ۱۳ بند دارد.

الف) اصالت رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی، تقویت رویکرد فرهنگی- تربیتی و توسعه جنبه‌های تربیتی، اخلاقی و شایستگی‌های پایه دانش‌آموزان در تولید محتوا

ب) تعمیق تربیت و تقویت آداب و سبک زندگی ایرانی- اسلامی، در تمام ساحت‌های تربیت به عنوان رویکرد حاکم در فرآیند طراحی، تدوین و اجرای برنامه‌های درسی با التزام به ارزش‌های اسلامی

ج) حاکمیت رویکرد شایستگی‌محور و یکپارچه‌سازی فرآیند تربیت

د) بهره‌گیری از تجهیزات و فناوری‌های نوین آموزشی متناسب با اهداف برنامه درسی^{۴۷} در دو زیست‌بوم کالبدی و مجازی، بویژه توسعه استفاده از ابزارملی آموزش

ه) در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی و نیازهای خاص تربیتی دانش‌آموزان به‌ویژه هویت جنسیتی (متناسب با نیازها، ویژگی‌ها، توانمندی‌ها و نقش‌های دختران و پسران) و ویژگی‌های جغرافیایی محل زندگی آنان

و) نهادینگی شایستگی‌های پایه دانش‌آموزان و آماده‌سازی ایشان برای کسب شایستگی‌های ویژه در جامعه (متناسب سازی محتوای برنامه درسی با زمان آموزش، توانمندی‌ها و ویژگی‌های دانش‌آموزان

راهکار ۳-۵- غنابخشی به ظرفیت برنامه درسی با رویکرد تقویت، توسعه، ترویج و تحکیم:

الف) انس با قرآن بر اساس منشور توسعه فرهنگ قرآنی^{۴۸}

ب) فرهنگ اقامه نماز و برپایی نماز جماعت در مدرسه

ج) فضائل اخلاقی^{۴۹}

د) پذیرش قلبی، اقبال فکری، حفظ، تعمیق و درونی‌سازی فرهنگ حیا، عفاف، حجاب و پوشش مطابق با شئون اسلامی^{۵۰} در تمام دوره‌های تحصیلی و متناسب با قابلیت‌ها و ظرفیت‌های نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۴-۵- گسترش ظرفیت برنامه‌های درسی، منابع آموزشی، شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات، کانال‌ها و گروه‌های آموزشی و تربیتی در شبکه‌های اجتماعی بومی، کتابخانه‌ها، آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها، اردوها، اوقات

^{۴۷} دربخش « اصول استفاده از فناوری در میانی نظری تحول ص ۴۰۳ » تأکید شده است که مربیان باید از خلال برنامه درسی ضرورت نگاه انتقادی به اطلاعات را دریابند. توسعه فاوا به گونه‌ای باشد که مربیان از تجربه مستقیم، مشاهده و تماس با طبیعت محروم نشوند و پرورش روحیه اجتماعی آنان به مخاطره نیفتد. در این راستا می‌بایست تأثیر فضای مجازی بر ابعاد جسمی، ذهنی، شناختی، عاطفی، بدنی، روانی، اجتماعی و همچنین سبک زندگی دانش‌آموزان رصد شود. توجه عمیق به تأثیر فضای مجازی در بوجود آمدن نصاب جدید در تقوای دینی نیز مهم است.

^{۴۸} منشور توسعه فرهنگ قرآنی برای دستیابی جامعه متمسک به قرآن و عترت در جلسه ۶۴۳ مورخ ۱۳۸۸/۲/۲۲ شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید. تقویت انس با قرآن در بستر اهداف درس قرآن در دوره‌های تحصیلی (مهارت خوانی و روان خوانی در دوره ابتدایی، مفاهیم کلیدی قرآن در دوره متوسطه اول و معارف قرآنی در متوسطه دوم) محقق می‌شود.

^{۴۹} استفاده از فرصت ایام الله، برگزاری مراسم آگاهی‌بخش و نشاط‌انگیز در اعیاد و وفیات، حضور فعال و مشارکت دانش‌آموزان در محافل، مجالس و اماکن مذهبی و تقویت انس با دعا و توسل موجب تعمیق تقوای الهی و مهارت خویشتن‌داری، انتخابگری درست و تعالی‌بخش مستمر دانش‌آموزان، در راستای تحکیم فضائل اخلاقی می‌باشد.

^{۵۰} طراحی و ارائه الگوی لباس و پوشش مناسب، متنوع، زیبا، بانشاط و آراسته مبتنی بر فرهنگ اسلامی- ایرانی برای مربیان و دانش‌آموزان پسر و دختر در راستای تقویت هویت اسلامی- ایرانی به انجام این مهم کمک می‌کند.

فراغت دانش‌آموزان و فعالیت‌های درون^{۵۱} و برون مدرسه به‌ویژه در مساجد و کانون‌های مذهبی برای تقویت معرفت و باور به معارف الهی، اعتقاد به توحید، معاد، ولایت و انتظار با رویکرد قرآنی، روایی و عقلانی در دانش‌آموزان

راهکار ۵-۵- ترویج و نهادینه‌سازی فرهنگ ولایت‌مداری، ایثار و شهادت، تولی و تبری، امر به معروف و نهی از منکر، روحیه جهادی، انتظار «زمینه‌سازی استقرار دولت عدل مهدوی (عجل الله تعالی و فرجه الشریف) با تأکید بر بهره‌گیری از ظرفیت حوزه‌های علمیه

راهکار ۵-۶- ارائه آموزش زبان خارجی در چهارچوب بخش انتخابی (نیمه تجویزی) برنامه درسی، با رعایت اصل تثبیت و تقویت هویت ایرانی - اسلامی

راهکار ۵-۷- معرفی حرف و مشاغل به دانش‌آموزان و زمینه‌سازی فهم تولید و تعاون، گسترش مهارت‌های

مبتنی بر زیست‌بوم و نیاز جامعه محلی بومی و آموزش مهارتی در همه دوره‌های تحصیلی به‌ویژه هنرستان‌ها

راهکار ۵-۸- ایجاد سازوکار تقویت حس وفاداری و وطن‌دوستی، انسجام اجتماعی، وحدت و خودباوری ملی و احیای هویت افتخارآمیز ایرانی - اسلامی در دانش‌آموزان و معلمان با تأکید بر حفظ ارزش‌های تاریخی، میراث تمدنی ایرانی - اسلامی و توجه به حل مسائل ملی

راهکار ۵-۹- بازطراحی برنامه درسی دوره دوم متوسطه در چارچوب اصل «تخصص‌گرایی نرم»^{۵۲} و چرخش به سمت شایستگی کارآفرینی، آموزش عمومی تک‌مهارت و آموزش مهارت خوشه‌ای (عام) به دانش‌آموزان

راهکار ۵-۱۰- ایجاد شرایط بهم تنیدگی مناسب و هوشمندانه مطالب فناوری با برنامه درسی شامل تفکر رایانشی، سواد فضای مجازی و سامان دادن به محتوای یادگیری در سکوها با رویکرد بهبود یادگیری مادام‌العمر و بالا بردن سطح تربیت رسانه‌ای

راهکار ۵-۱۱- آموزش پیشگیری از بیماری‌ها و ناهنجاری‌ها، مداخلات سلامت‌محور، ترویج خودمراقبتی، خودامدادی، سبک زندگی سالم، افزایش آمادگی دفاعی و تقویت بنیه جسمی دانش‌آموزان در تعامل با محیط زیست و تسهیل دستیابی به بهداشت روان و افزایش ظرفیت تاب‌آوری

راهکار ۵-۱۲- فراهم‌آوردن زمینه‌های تعامل دانش‌آموزان با پدیده‌های پیرامونی براساس ادراک زیبایی‌شناسی، نگاه آیه‌ای و خلق موقعیت‌ها و آثار هنری

۵۱ بسترسازی برای حضور فعال دانش‌آموزان در تشکلهای رسمی و قانونی از قبیل: بسیج دانش‌آموزی، کانون‌های علمی و فرهنگی، شورای دانش‌آموزی و انجمن اسلامی دانش‌آموزان، سفیران سلامت، انجمن‌های ورزشی، گروه‌های جهادی (حضور داوطلبانه دانش‌آموزان جهت کمک‌رسانی به مناطق کم‌برخوردار)، جشنواره‌ها و ...

۵۲ رویکرد تخصص‌گرایی نرم تلفیق بین دو نگاه عام‌گرایی یعنی طرفداری از برنامه‌های درسی بدون توجه به خصوصیات و علایق دانش‌آموزان و نگاه تخصص‌گرایی یعنی طرفداری از برنامه‌های درسی دارای جهت‌گیری‌های اختصاصی درحیطه‌های سه‌گانه فنی، شغلی و نظری در برنامه‌های درسی می‌باشد.

هدف عملیاتی ۶

افزایش کیفیت در روش‌ها و بسترهای یادگیری با رویکرد تعاملی

- راهکار ۱-۶-** ایجاد بسترهای مناسب در استفاده از روش ترکیبی (حضور و مجازی) در فرایند تربیت
- راهکار ۲-۶-** طراحی، تدوین و اجرای برنامه درسی چندوجهی (الزامی- انتخابی و اختیاری) از سطح کلان تا خرد با توجه به آمایش سرزمین و نیازهای متریان
- راهکار ۳-۶-** اختصاص حداقل ۱۰ و حداکثر ۲۰ درصد از برنامه‌های آموزشی ویژه دانش‌آموزان به معرفی حرفه‌ها، هنرها، آیین و رسوم و ویژگی‌های جغرافیایی استان‌ها در چهارچوب کارآمدی هویت ملی به ویژه مناطق روستایی و عشایری با رعایت استانداردهای تضمین کیفیت و تقویت هویت ایرانی- اسلامی آنان
- راهکار ۴-۶-** ایجاد سازوکار تولید محتوای آموزشی ویژه آشنایی دانش‌آموزان با موضوع «ویژگی‌ها، نیازها و وظایف خانواده»
- راهکار ۵-۶-** اشاعه و ترویج راهبردهای یادگیری فعال در استفاده مناسب از زبان هنر، رسانه‌های یادگیری، کارافزارهای تربیتی و فناوری نوین
- راهکار ۶-۶-** بازنگری در سیاست‌های توسعه رشته‌های تحصیلی دوره دوم متوسطه و هنرستان‌ها متناسب با برنامه‌های پیشرفت و تعالی کشور
- راهکار ۷-۶-** متناسب‌سازی موضوعات تربیتی با مراحل رشد و ویژگی‌های دانش‌آموزان، اهداف و نیازهای نظام تربیت رسمی و عمومی و جامعه
- راهکار ۸-۶-** بازنگری در ساختار دوره‌های آموزشی^{۵۳} و مدیریت زمان آموزش در مدارس، با رعایت انعطاف و توجه به تحولات محیطی و ویژگی‌های جغرافیایی در ساماندهی تقویم سال تحصیلی با تأکید بر بهینه‌سازی روزهای آموزشی و روزهای تعطیل در طول هفته
- راهکار ۹-۶-** ایجاد سازوکار لازم برای حضور تمام‌وقت معلمان در مدرسه (ساعات تدریس و ساعات اختصاص یافته به سایر فعالیت‌های تربیتی مرتبط در مدرسه) و جبران مناسب خدمت آنان

هدف عملیاتی ۷

افزایش کیفیت و تنوع در خدمات و فرصت‌های تربیتی متناسب با استعداد، علایق و نیازهای دانش‌آموزان و مصالح جامعه

- راهکار ۱-۷-** طراحی، تدوین و اجرای برنامه‌های درسی منعطف، متناسب با ویژگی‌های شخصیتی، جسمی، ذهنی، استعدادهای گوناگون دانش‌آموزان و شرایط محیطی

^{۵۳} در صورت نیاز و تصمیم‌گیری کلان، اصلاح و بازنگری ساختار دوره‌های آموزشی با مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی انجام می‌پذیرد

راهکار ۲-۷- ارائه خدمات راهنمایی و مشاوره در همه دوره‌های تحصیلی^{۵۴} براساس سند «نظام جامع راهنمایی و مشاوره»

راهکار ۳-۷- استقرار نظام راهنمایی و مشاوره تربیتی و مراقبت‌های اجتماعی بر اساس مبانی اسلامی، افزایش نقش معلمان در این زمینه، بکارگیری مشاوران متخصص در ایفای وظایف در تمام دوره‌های تحصیلی

راهکار ۴-۷- طراحی و استقرار نظام جامع استعدادیابی رشدی - تربیتی و هدایت تحصیلی دانش‌آموزان به سوی مهارت‌ها، رشته‌ها و مشاغل مورد نیاز حال و آینده کشور

راهکار ۵-۷- طراحی و اجرای برنامه جامع کارآفرینی و مهارت‌آموزی در برنامه‌های درسی همه دوره‌های تحصیلی

راهکار ۶-۷- استقرار و استفاده از نظام «دوری»^{۵۵} در سازماندهی معلمان دوره اول ابتدایی

هدف عملیاتی ۸

اعتلای لایه‌های مختلف هویت دانش‌آموزان با اولویت هویت مشترک^{۵۶}

راهکار ۱-۸- طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های درسی با رعایت اقتضائات هویت جنسیتی، ویژگی‌های دوران بلوغ دانش‌آموزان و هویت مشترک آنان

راهکار ۲-۸- ایجاد زمینه «درک و مواجهه دانش‌آموزان با موقعیت خود و دیگران» و «بروز بینش، باور، گرایش، توانایی و قابلیت خود در موقعیت‌های جدید»، متناسب با ویژگی‌های اجتماعی، بومی و محلی، قومی، دینی، مذهبی، فرهنگی، خانوادگی و جنسیتی

راهکار ۳-۸- ارائه دستاوردهای علمی، فنی و فرهنگی تمدن ایرانی-اسلامی در برنامه‌های درسی

هدف عملیاتی ۹

افزایش کیفیت و تنوع در محیط‌ها و موقعیت‌های یادگیری در نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۱-۹- بسط تعامل نظام تربیت رسمی و عمومی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها در استفاده از ظرفیت آنان در طراحی و اجرای برنامه درسی با رویکرد تلفیقی و مسئله‌محور

^{۵۴} توجه کافی به شرایط روحی دانش‌آموزان در سنین بلوغ، ارائه مشاوره، آموزش‌های دینی و اخلاقی متناسب و افزایش سلامت روانی و جسمی ایشان مورد تأکید است.

^{۵۵} نظام دوری عبارت است از همراهی معلم با دانش‌آموزان در پایه‌های اول تا سوم ابتدایی.

^{۵۶} هدف کلی تربیت عمومی عبارت است از: تکوین و تعالی هویت مشترک (انسانی، ایرانی، اسلامی) متربیبان همراه با توجه به وجوه اختصاصی هویت فردی و غیرمشترک (بومی و محلی، انقلابی، قومی، دینی، مذهبی و فرهنگی، خانوادگی و به ویژه جنسیتی) ایشان به صورتی یکپارچه در راستای شکل‌گیری جامعه صالح و اعتلای مداوم آن براساس نظام معیار اسلامی که از طریق کسب شایستگی‌های لازم صورت می‌گیرد. (ص ۲۶۶ مبانی نظری تحول بنیادین). از دیگر سو اعتلا و احیای هویت افتخارآمیز ایرانی-اسلامی در دانش‌آموزان زیرساخت انسجام اجتماعی و وحدت ملی می‌باشد.

راهکار ۲-۹- ایجاد شبکه‌ای از محیط‌ها و موقعیت‌های متنوع یادگیری^{۵۷} و برقراری تعامل اثربخش مدارس با این محیط‌ها و موقعیت‌ها، با رعایت اصل غنی‌سازی محیط مدرسه با همکاری سایر دستگاه‌ها

راهکار ۳-۹- ساماندهی و مدیریت بر فعالیت‌های مؤسسات و آموزشگاه‌های آزاد وابسته به وزارت آموزش و پرورش، بازنگری و بازتولید محتوای برنامه‌های آموزشی آن‌ها همسو با اهداف و برنامه‌های تحولی نظام تربیت رسمی و عمومی و نظارت و ارزیابی مستمر بر عملکرد آن‌ها

هدف عملیاتی ۱۰

بهبودی «نظام ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان»

راهکار ۱-۱۰- طراحی و اجرای نظام ارزشیابی نتیجه‌محور براساس استانداردهای عملکردی هر دوره برای گذر از دوره تحصیلی و ارزشیابی فرآیندمحور براساس استانداردهای عملکردی برنامه‌های درسی در پایه‌های مختلف تحصیلی

راهکار ۲-۱۰- طراحی، استقرار و روزآمدسازی سامانه‌های ارزشیابی پیشرفت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان با استفاده از فناوری‌های نوین

راهکار ۳-۱۰- «طراحی و اجرای سنجش ملی براساس برنامه درسی ملی و مرجعیت یافتن آن برای ارزیابی دانش‌آموزان، معلمان، مدارس و کتب درسی»

هدف کلان ۳

ارتقای همه‌جانبه «منابع انسانی» و بهسازی فرایند «تربیت معلم»

هدف عملیاتی ۱۱

اعتلای جایگاه حرفه‌ای، منزلت اجتماعی و فرهنگی منابع انسانی با تأکید بر نقش الگویی معلم

راهکار ۱-۱۱- اصلاح قوانین و مقررات موجود استخدامی، مالی و اداری بر اساس رویکرد حاکم بر اسناد بالادستی و تحولی با مشارکت دستگاه‌های ذی‌ربط و منطبق با برنامه‌های توسعه کشور

راهکار ۲-۱۱- طراحی و اجرای الگوی بالندگی شغلی - حرفه‌ای منابع انسانی

^{۵۷} خانه‌های علم و فناوری، پژوهش‌سراها، اردوگاه‌ها، خانه‌های فرهنگ، کتابخانه‌های عمومی، نمایشگاه‌ها و موزه‌های تخصصی علوم و فناوری، مراکز کارآفرینی، آزمایشگاه‌ها، مساجد، پایگاه‌های سلامت، کانون‌های ورزشی و تندرستی، اتاق‌های چندحسی برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، مجتمع‌های آموزشی و ورزشی، فضای سبز، نمازخانه، کانون پرورش فکری، محیط‌های شبکه‌ای و مجازی، سکوها، اندیشکده‌های مجازی و سایر مراکز مشابه با ایجاد زمینه تغییر و نوآوری، شبکه‌ای از محیط یادگیری را با رویکرد تعالی‌بخش، پویا و بالنده می‌سازند. ایجاد موزه و نمایشگاه علم و فناوری در هر یک از شهرستان‌ها زمینه مشاهده و تجربه افزون‌تر دانش‌آموزان و شرایط عینی‌ترکردن محتوای آموزشی کتب درسی را فراهم می‌آورد.

راهکار ۱۱-۳- استقرار نظام سنجش صلاحیت‌های عمومی، تخصصی و حرفه‌ای، با تأکید بر شایستگی‌های علمی، اخلاقی، اعتقادی، انقلابی معلمان و دانشجو معلمان و بهبود فرایند رتبه بندی با رویکرد تقویت انگیزه ارتقای شغلی در آنان

راهکار ۱۱-۴- فراهم کردن زمینه مشارکت نمایندگان معلمان در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌های ناظر به حوزه معلمی و به رسمیت شناختن شأن و حق کنشگری و اظهارنظر تخصصی آنان در ساختارهای سیاست گذاری آموزش و پرورش از جمله تأسیس و راه اندازی «سازمان نظام معلمی»

راهکار ۱۱-۵- به کارگیری امکانات و فرصت‌های اجتماعی و فرهنگ‌سازی عمومی در تکریم و پاسداشت مقام معلم با تأکید بر استفاده از ظرفیت سایر نهادهای فرهنگی به ویژه رسانه ملی

راهکار ۱۱-۶- بازطراحی و استقرار نظام خاص بازنشستگی فرهنگیان

راهکار ۱۱-۷- ایجاد سازوکارهای لازم در ثبت تجربیات و بهره‌مندی فزون‌تر از دانش و تجارب مفید نخبگان و پیشکسوتان نظام تربیت رسمی و عمومی

هدف عملیاتی ۱۲

افزایش کیفیت نظام تربیت معلم کشور

راهکار ۱۲-۱- بازنگری و اصلاح فرایند توانمندسازی و بازآموزی مستمر تخصصی و حرفه‌ای معلمان متناسب با نظام رتبه‌بندی آنان، تأمین و تربیت هنرآموز هنرستان‌ها و ایجاد شرایط تحصیلات تکمیلی معلمان متناسب با رتبه‌بندی و نیاز نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۱۲-۲- بازنگری، اصلاح و ایجاد انعطاف در برنامه‌های درسی و سرفصل‌های درسی با رویکرد تلفیقی، متناسب با تحولات محیطی، کیفیت‌بخشی در روش‌های نوین تدریس، تجهیزات و امکانات تربیتی و رفاهی، فرایند انتخاب اساتید و مدرسان خبره در دانشگاه‌های وابسته به وزارت آموزش و پرورش

راهکار ۱۲-۳- تقویت دوره‌های کارورزی و کارآموزی دانشجومعلمان، تعامل مستمر ایشان با مدارس و نهادهای علمی و پژوهشی و امکان کسب تجربیات واقعی از کلاس درس و محیط‌های تربیتی و تربیت حرفه ای دانشجومعلمان با افزایش انگیزه در یادگیری مداوم

راهکار ۱۲-۴- مشارکت دانشگاه‌های برتر و حوزه‌های علمیه با مدیریت دانشگاه‌های فرهنگیان و تربیت دبیر فنی شهید رجایی در تنوع‌بخشی به مسیر ورود به معلمی، تربیت تخصصی، حرفه‌ای و دینی و حفظ کرامت دانشجومعلمان

راهکار ۱۲-۵- ایجاد سازوکار افزایش توانمندی‌های علمی معلمان در زمینه پژوهشگری، تبادل تجارب و دستاوردها در سطح محلی، ملی و بین‌المللی و تربیت نسل جدید مربیان با دانش و مهارت در دو زیست‌بوم کالبدی و مجازی

راهکار ۶-۱۲- بازنگری و اصلاح ضوابط و مقررات بکارگیری نیروی انسانی دارای شایستگی‌های عمومی، تخصصی و حرفه‌ای، متدین، متعهد و عامل به رعایت ارزش‌های دینی و اخلاقی، حیا، حجاب، عفاف و پوشش مناسب در مراکز اداری و آموزشی

راهکار ۷-۱۲- شناسایی، ترغیب و جذب استعداد های برتر و برخوردار از صلاحیت‌های علمی، دینی، اخلاقی، انقلابی و شخصیتی در انتخاب رشته‌های تربیت معلم در دوره تحصیلات تکمیلی

راهکار ۸-۱۲- تمهید سازوکارهای تقویت هویت حرفه‌ای و ارتقای توانمندی‌های معلمان در مشارکت مؤثر آنان در بهسازی فرآیند برنامه‌ریزی درسی

هدف عملیاتی ۱۳

افزایش رفاه و رضایتمندی فرهنگیان درخور شأن و منزلت آنان

راهکار ۱-۱۳- بازطراحی نظام حقوق، دستمزد و پرداخت کارکنان صف تا ستاد وزارت آموزش و پرورش، همسان با حقوق و دستمزد اعضا هیئت علمی و کارکنان دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی، آموزشی و پژوهشی کشور

راهکار ۲-۱۳- بهینه‌سازی نظام پرداخت‌ها، برقراری الگوی جبران خدمات و ساماندهی مناسب خدمات و امکانات رفاهی با رویکرد ایجاد انگیزه خدمت مطلوب در منابع انسانی مبتنی بر تخصص، شایستگی‌ها، عملکرد رقابتی و کیفیت خدمات تربیتی

راهکار ۳-۱۳- فراهم آوردن تسهیلات و امتیازات مناسب برای جذب و نگهداشت منابع انسانی کارآمد در دوره تخصصی و زیربنایی آموزش ابتدایی

هدف کلان ۴

تأمین منابع مالی کافی و پایدار، تخصیص هدفمند و عادلانه و مصرف بهینه و بهره‌ورانه

هدف عملیاتی ۱۴

افزایش منابع مالی متنوع متناسب با نیازهای کمی و کیفی نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۱-۱۴- افزایش سهم اعتبارات آموزش و پرورش به میزان حداقل ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی (GDP)

راهکار ۲-۱۴- طراحی سازوکارهای تنوع‌بخشی به منابع مالی دولتی و غیردولتی

راهکار ۳-۱۴- افزایش سهم هزینه‌های غیرپرسنلی در بودجه جاری نظام تربیت رسمی و عمومی متناسب با اهداف و مأموریت‌ها

هدف عملیاتی ۱۵

ارتقا کیفیت در «تخصیص منابع»، «مصارف» و مدیریت بهینه آن‌ها

راهکار ۱-۱۵- طراحی و استقرار نظام بودجه‌ریزی عملیاتی

راهکار ۲-۱۵- شفاف‌سازی عملکرد مالی، طراحی استانداردهای مصرف و استفاده صحیح و اصولی از منابع

مادی و فیزیکی با پیشگیری از اسراف و تبذیر

راهکار ۳-۱۵- اولویت‌بخشی به آموزش ابتدایی در تأمین و تخصیص منابع

هدف کلان ۵

بهسازی و به‌روزرآوری فضا، تجهیزات و فناوری در دو زیست بوم کالبدی و مجازی مدارس و سایر

محیط‌های یادگیری

هدف عملیاتی ۱۶

بهبود و استانداردسازی فضاهای تربیتی (آموزشی و پرورشی)، تجهیز هنرستان‌ها متناسب با

ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان، شرایط جغرافیایی و فرهنگی هر منطقه و اقتضائات فرهنگ

ایرانی - اسلامی

راهکار ۱-۱۶- طراحی، ساخت و بازسازی فضاهای تربیتی متناسب با اقتضائات برنامه درسی، استانداردهای

تربیتی، تحولات جمعیتی، ویژگی‌های جغرافیایی، اصول شهرسازی و الگوی معماری ایرانی - اسلامی با استفاده

از انرژی‌های تجدیدپذیر، فناوری‌های نوین و توجه ویژه به نقش محوری نمازخانه در طراحی و معماری

اسلامی

راهکار ۲-۱۶- متناسب سازی فضاهای فیزیکی، آموزشی و تربیتی مدارس با تفاوت‌های جنسیتی و نیازهای

ویژه دانش‌آموزان و تأکید بر فراهم آوردن الزامات نهادینه سازی فرهنگ ایمانی، عفاف و پوشش و رعایت

احکام محرمیت در محیط

راهکار ۳-۱۶- استقرار نظام مکان‌یابی و بازتخصیص مدارس و فضاهای تربیتی بر اساس آمایش سرزمینی و

تحولات جمعیتی (ناظر به ۲۵ سال آینده)

هدف عملیاتی ۱۷

ارتقای سطح بهره‌برداری هوشمندانه از ابزار ملی آموزش و فناوری‌های تحول‌آفرین^{۵۸}

راهکار ۱-۱۷- ایجاد زیرساخت‌های فنی و تجهیزاتی در بهره‌برداری بهینه و هوشمندانه از فناوری‌های نوین مانند هوش مصنوعی با اولویت پرکردن شکاف دیجیتالی بین مناطق آموزشی و تسهیل دسترسی معلمان و دانش‌آموزان به آن

راهکار ۲-۱۷- راهبری و نظارت بر تولید و به‌کارگیری محتوا و تجهیزات تربیتی الکترونیکی هم‌سو با برنامه درسی ملی، با استفاده از ظرفیت چند رسانه‌ای، متناسب با نیازهای دانش‌آموزان و مدارس با مشارکت بخش دولتی و غیردولتی

راهکار ۳-۱۷- بکارگیری ظرفیت آموزش‌های غیرحضوری و مجازی در برنامه‌های تربیتی ویژه معلمان، دانش‌آموزان، والدین و خانواده‌های ایرانی خارج از کشور با رعایت اصول تربیتی

راهکار ۴-۱۷- تدوین پیوست فناوری اجرای سند تحول و فراهم‌ساختن زیرساخت‌های اطلاعاتی لازم برای پایش شاخص‌های مربوط با استقرار سامانه یکپارچه ارزیابی

راهکار ۵-۱۷- اجرای پروژه‌های پردازش و تحلیل کلان داده‌های آموزشی به منظور ترسیم نیمرخ جامع اطلاعات آموزشی، تربیتی، فرهنگی و اجتماعی مورد نیاز برای برنامه‌ریزی و راهبری کلان وزارت آموزش و پرورش

راهکار ۶-۱۷- استفاده بهینه از ابزار ملی آموزش^{۵۹} و بهره‌مندی از تأثیر آن در دسترسی رایگان به مواد آموزشی، یادگیری فناورانه با کتاب الکترونیک، ارائه قطعات تربیتی پشتیبان (فیلم، عکس، صوت، انیمیشن، آزمون‌های مجازی، متون غنی سازی، مسئله،...)، بهینه‌سازی اوقات فراغت و ...

^{۵۸} فضای مجازی در امتداد فضای حضوری و تابع آن است و به عنوان یک رایا سپهر و محل زیست جدید با مینا قراردادن انسان، به منزله اجتماع انسانی در بستر فناوری اطلاعات و ارتباطات شکل گرفته و به معلم ابزار می‌دهد تا با دانش‌آموز ارتباط بگیرد و در مرزهای نظام تربیت رسمی و عمومی باید سالم، مفید و ایمن باشد. فناوری با همه بخش‌های زندگی منابع انسانی در نظام تربیت رسمی و عمومی آمیخته است. «نوآوری محوری، داده‌محوری، الگوریتم محوری، اکوسیستم محوری و ...» از ویژگی‌های امروز دنیای دیجیتال است که انواعی از آن عبارتند از: فناوری رایانشی و پردازش اطلاعات سیستم‌های آموزشی هوشمند (ITS)، ربات‌های آموزشی (TR)، واقعیت مجازی (VR)، واقعیت افزوده (AR)، هوش مصنوعی (AI)، تعامل انسان و رایانه (HCI)، سیستم‌های یادگیری انطباقی (ALS)، گفتگوهای دیجیتالی (CHAT BOTS)، سیستم آموزشی مبتنی بر گفتگو (DBTS)، سیستم آموزشی هوشمند (ITS)، محیط یادگیری از طریق کاوشگری (ELE)، هماهنگ‌سازهای شبکه یادگیری (LNO)، هکاتون‌ها (HACKATON)، بوت کمپ (BOOT CAMP)، کینکت (KINECT)، پوگمون گو (POKEMON GO)، اسکایپ، ایمو، گیمیفیکیشن (بازی سازی)، رایانش ابری، بلاکچین، جی پی اس (GPS)، پلت‌فرم‌ها و ...

^{۵۹} ابزار ملی آموزش، رایانه و یا تبلت ویژه و مناسب سازی شده‌ای است که برای ارتقای سطح یادگیری و تربیت دانش‌آموزان در دوران تحصیل مورد استفاده ایشان قرار می‌گیرد. از کارکردهای مؤثر ابزار ملی آموزش می‌توان به استفاده از تدریس‌های برتر، فعالیت در گروه‌های یادگیری، دریافت خدمات تخصصی برنامه‌ریزی و مشاوره‌ای در سراسر کشور، برهم زدن چرخه انفعالی آموزش، ایجاد فرصت ارائه عموم دانش‌آموزان، استقبال از فناوری آینده، فراهم کردن فرصت یادگیری وارون (معکوس)، حمایت از تولیدات استاندارد، حذف تولیدات آموزشی آسیب‌زا، استقبال از آینده و ... اشاره کرد.

هدف کلان ۶

ارتقا و به‌روز‌آوری فرایند «پژوهش» و «سنجش و ارزشیابی» در تضمین پیوسته کیفیت نظام تربیت رسمی و عمومی

هدف عملیاتی ۱۸

بهبود فرایند ارزشیابی و سنجش، تضمین کیفیت دروندادها، فرایندها و بروندادها در نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۱۸-۱- طراحی و استقرار نظام ارزیابی عملکرد مدارس و مؤسسات آموزش و پرورش، تدوین شاخص‌های کمی و کیفی، کیفیت‌بخشی و شفاف‌سازی عملکرد و تقویت انگیزه‌های رقابت منطقی، تعالی‌جویانه و علمی بین آنان

راهکار ۱۸-۲- استقرار نظام ارزشیابی منابع انسانی هدفمند به شیوه علمی و اجرای مستمر آن

راهکار ۱۸-۳- ایجاد سازوکار و ساختار مناسب برای سنجش و ارزشیابی مستمر عملکرد نظام تربیت رسمی و عمومی

هدف عملیاتی ۱۹

افزایش ظرفیت پژوهش و نوآوری، مستندسازی تجربیات تربیتی بومی و تولید و پردازش داده‌ها و یافته‌های همه‌جانبه، معتبر و اثربخش

راهکار ۱۹-۱- ایجاد نظام مسئله‌یابی، احصا مسائل و چالش‌های حال و آینده، ارزشیابی، پژوهش، اشاعه، حمایت، کاربست و مستندسازی نتایج پژوهش، در راستای کیفیت‌بخشی به فرآیند سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری از سطح مدرسه تا سطح ملی

راهکار ۱۹-۲- ایجاد شبکه پژوهشی فعال و فراگیر و بانک اطلاعاتی در درون ساختار نظام تربیت رسمی و عمومی با استفاده از فناوری‌های نوین و علم داده و تضمین دسترسی کلیه عاملان و ذی‌نفعان به اطلاعات و تحلیل‌های معتبر برای تصمیم‌گیری‌های آگاهانه با رویکرد مشارکت، اخلاق‌گرایی و نوآوری

راهکار ۱۹-۳- نهادینه سازی فرهنگ تفکر و پژوهش با بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های موجود در تمامی سطوح نظام تربیت رسمی و عمومی و تأمین و تربیت پژوهشگر مورد نیاز و حمایت از پژوهشگران فعال و مجرب

راهکار ۱۹-۴- انجام مطالعات راهبردی آینده‌نگر و تدوین و اجرای برنامه‌های آینده‌پژوهانه

راهکار ۵-۱۹- حمایت مادی و معنوی از پژوهشگران، معلمان پژوهشگر، طرح‌های موفق و نوآوری‌های تربیتی بومی و کاربردی، هدایت موضوعات و اهداف پژوهشی، مستندسازی و انتشار یافته‌های پژوهشی در داخل و خارج از کشور

راهکار ۶-۱۹- حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی، کاربرست یافته‌های جدید و نوآوری در نظام تربیت رسمی و عمومی با همکاری حوزه علمیه دانشگاه‌ها و مراکز علمی و پژوهشی

راهکار ۷-۱۹- ایجاد ارتباط سازمان‌یافته نظام تربیت رسمی و عمومی با مراکز علمی-پژوهشی و خدماتی در سطح ملی و منطقه‌ای

هدف کلان ۷

ارتقای جایگاه ملی و بین‌المللی نظام تربیت رسمی و عمومی

هدف عملیاتی ۲۰

ارتقا جایگاه نظام تربیت رسمی و عمومی در ارزیابی‌های کیفیت جهانی، در سطح منطقه‌ای، بین‌المللی و جهان اسلام و معرفی الگوی مطلوب

راهکار ۱-۲۰- رصد کردن تحولات نظام تربیت رسمی و عمومی در سطح منطقه، جهان اسلام و بین‌الملل، بهره‌مندی از یافته‌های مفید و تجربیات بومی‌سازی شده

راهکار ۲-۲۰- تدوین و استقرار نظام آموزش بین‌الملل جمهوری اسلامی ایران ویژه مدارس بین‌المللی در داخل و خارج از کشور و تقویت مدارس خارج از کشور

راهکار ۳-۲۰- کیفیت بخشی به بنیه علمی منابع انسانی مدارس داخل و خارج از کشور با استفاده از تجربیات جهانی

هدف عملیاتی ۲۱

گسترش تعاملات و کنش‌های اثرگذار در رویدادهای بین‌المللی با تأکید بر کشورهای منطقه و جهان اسلام

راهکار ۱-۲۱- تبادل تجارب و انتشار دستاوردهای تربیتی و اثرگذاری در جریان تصمیم‌سازی در مجامع بین‌المللی، تدوین اسناد تربیتی بین‌المللی با مشارکت و همسویی سایر نهادها و دستگاه‌های کشور

راهکار ۲-۲۱- توانمندسازی و تربیت منابع انسانی از سطح مدرسه تا استاد در توسعه دیپلماسی تربیتی و مشارکت فعال در تعاملات بین‌المللی

هدف کلان ۸

ارتقای مدرسه به عنوان عامل اصلی تربیت، کانون پیشرفت محلی و جلوه‌ای از حیات طیبه در سطح تراز سند تحول بنیادین^{۶۰}

هدف عملیاتی ۲۲

افزایش کیفیت متوازن در همه ابعاد مدرسه منطبق با زیرنظام‌های سند تحول بنیادین

راهکار ۱-۲۲- استانداردسازی مؤلفه‌های مدرسه مبتنی بر زیرنظام‌های سند تحول بنیادین

راهکار ۲-۲۲- طراحی موقعیت‌های مؤثر یادگیری بر مبنای برنامه درسی در مدرسه

راهکار ۳-۲۲- افزایش استقلال و اختیارات مدرسه با تفویض اختیار و مسئولیت به آن و تعیین دامنه آن‌ها براساس نتایج ارزیابی مستمر کیفیت عملکرد مدرسه

راهکار ۴-۲۲- تعیین تدریجی و مرحله‌ای سطوح آزادسازی برنامه درسی^{۶۱} متناسب با مقتضیات و اختیارات قانونی مدرسه

راهکار ۵-۲۲- طراحی سازوکارهای تولید، تدوین، اجرا، نظارت و ارزیابی برنامه‌درسی در سطح مدرسه

راهکار ۶-۲۲- طراحی و اجرای نظام تشویق و پاداش مالی بر اساس میزان بهره‌وری منابع در عملکرد مدرسه

هدف عملیاتی ۲۳

افزایش نقش مدرسه در مناسبات صحیح و سازنده با ستاد و جامعه محلی به ویژه در ابعاد فرهنگی، اجتماعی، ورزشی و بهداشتی

راهکار ۱-۲۳- بهینه سازی ارتباط تربیتی مدرسه با مراکز علمی- پژوهشی، حوزه‌های علمیه، و مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای، مراکز ورزشی، تربیت بدنی و خدمات بهداشتی، مؤسسات آموزش عالی، دانشکده‌های علوم قرآنی، علوم تربیتی و روانشناسی و بهره‌مندی از پشتیبانی علمی و تخصصی آنان

راهکار ۲-۲۳- نهادینه سازی همکاری مدرسه با مراکز فناوری، فرهنگی، هنری، علمی، تربیت بدنی، بهداشتی، کتابخانه‌ها، فرهنگسراهای محله به ویژه مسجد و کانون‌های مذهبی و حوزه‌های علمیه و حضور نظام‌مند و اثربخش روحانیون توانمند و مبلغان مذهبی باتجربه در مدرسه

^{۶۰} در فصل نهم به مدرسه در تراز سند جمهوری اسلامی از ابعاد مختلف پرداخته است که در تحقق این هدف مؤثر می‌باشد. اصول و مؤلفه‌ها عبارتند از: مدرسه‌مداری، مدرسه محور توسعه محلی و اجتماع صالح، پاسخگو به نیاز متربیان، سبک مدیریتی تفویضی- مشارکتی در مدرسه،^{۶۱} واگذاری بخشی از تصمیمات دربرنامه‌ریزی درسی به سطوح بعد از ستاد (حرکت از برنامه‌ریزی درسی متمرکز به سمت نیمه‌متمرکز و غیرمتمرکز) (از ص ۳۷۷ تا ۳۷۹ مبنای نظری تحول بنیادین)

هدف کلان ۹

تأمین و بسط عدالت و نصیب برابر تربیتی

هدف عملیاتی ۲۴

افزایش فرصت‌های تربیتی عادلانه باکیفیت و ایجاد شرایط برخورداری دانش‌آموزان از آن‌ها با توجه به نیازها، تفاوت‌ها، اقتضائات و ویژگی‌های جنسیتی دختران و پسران در مناطق مختلف کشور

راهکار ۱-۲۴- تعمیم دوره پیش‌دبستانی به‌ویژه در مناطق کم‌برخوردار و دوزبانه با مشارکت مردم، حمایت بخش دولتی و مشارکت بخش غیردولتی، با رویکرد تربیت تمام‌ساحتی و توسعه دوره پیش‌دبستانی نوآموزان با نیازهای ویژه با تأکید بر مداخله به هنگام توان‌بخشی و تربیتی

راهکار ۲-۲۴- پوشش کامل دوره آموزش عمومی باکیفیت و مناسب در تمام مناطق کشور با تأکید بر ریشه‌کن کردن بی‌سوادی

راهکار ۳-۲۴- ایجاد فرصت‌های تربیتی متنوع، فناورانه و باکیفیت با ایجاد شبکه ملی اطلاعات، متناسب با ویژگی‌های شخصیتی، استعدادها و شرایط محیطی برای همه دانش‌آموزان؛ به‌ویژه دانش‌آموزان ساکن در مناطق کم‌برخوردار (روستاها، حاشیه شهرها و مرزی)، مناطق کوچ‌نشین عشایری و دوزبانه، کلاس‌های چندپایه، مدارس شبانه‌روزی و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و استعدادهای برتر

راهکار ۴-۲۴- متناسب‌سازی فضا، امکانات، تجهیزات و محتوای درسی در «مدارس با نیازهای ویژه» و «مدارس عادی دارای دانش‌آموزان مشمول آموزش تلفیقی- فراگیر» دولتی و غیردولتی

راهکار ۵-۲۴- شناسایی و جذب بازماندگان از تحصیل با اتخاذ سیاست‌های قانونی و تشویقی مناسب

راهکار ۶-۲۴- اهتمام به طراحی، ساخت و تجهیز مناسب نمازخانه، کتابخانه، آزمایشگاه، فضای سبز و فضای ورزشی، کارگاه‌ها و امکانات فناورانه در همه مدارس به ویژه مدارس دولتی عادی، هنرستان‌ها و مدارس دارای نیاز به توجه بیشتر و کم‌برخوردار مناطق حاشیه‌نشین شهری، مناطق مرزی کشور، مدارس روستایی و مدارس شبانه‌روزی

هدف عملیاتی ۲۵

گسترش حمایت مادی و معنوی از دانش‌آموزان سراسر کشور بویژه مناطق کم‌برخوردار و مرزی در ادامه تحصیل و مهارت‌آموزی با تأکید بر تأمین بهینه منابع انسانی، مالی، تجهیزاتی و فناورانه

راهکار ۱-۲۵- ساماندهی و بکارگیری شایسته و اثربخش منابع انسانی، مالی، تجهیزاتی و فناورانه و توزیع عادلانه آن‌ها با رویکرد تقویت مدارس دولتی

راهکار ۲-۲۵- ارائه خدمات باکیفیت تربیتی به دانش‌آموزان مناطق کم‌برخوردار با حفظ کرامت آنان و رعایت اقتضائات بومی و حذف بازماندگی از تحصیل با استفاده از ظرفیت نهادهای ذی‌ربط حاکمیتی و مردمی

هدف کلان ۱۰

ارتقای سطح مشارکت همسو و همه‌جانبه عوامل سهیم و موثر در پیشبرد اهداف نظام تربیت رسمی و عمومی

هدف عملیاتی ۲۶

افزایش توانایی‌ها و مهارت‌های اعضای خانواده در ایفای نقش تربیتی و مشارکت در سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و فعالیت‌های مدرسه و محله

راهکار ۱-۲۶- بازطراحی نظام آموزش و ارتقا مدیریت خانواده^{۶۲}

راهکار ۲-۲۶- طراحی سازوکارهای لازم در ارتقای حق خانواده در انتخاب آگاهانه مدرسه، نظارت بر کارکرد آن

راهکار ۳-۲۶- مشارکت خانواده در تربیت تمام‌ساحتی، «تقویت ایمان، بصیرت دینی و باور به ارزش‌های انقلاب اسلامی»، «توانمندسازی مربیان و دانش‌آموزان در وفاداری و حمایت آگاهانه از ارزش‌ها و مواجهه هوشمندانه با توطئه‌های دشمنان و تهاجم فرهنگی» با استفاده از ظرفیت برنامه‌های تربیتی نظام تربیت رسمی و عمومی و سایر نهادها و دستگاه‌ها به‌ویژه حوزه‌های علمیه

راهکار ۴-۲۶- جلب مشارکت سازنده و اثربخش خانواده‌ها در حفظ، تعمیق و اشاعه حیا، عفاف و پوشش دانش‌آموزان

هدف عملیاتی ۲۷

افزایش نقش رسانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی در نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۱-۲۷- ایجاد تسهیلات قانونی و سازوکارهای تشویقی و انگیزشی لازم، اعم از مادی و معنوی در افزایش مشارکت‌جویی و مشارکت‌پذیری جامعه با الهام از آموزه‌های دینی و بسط فرهنگ نیکوکاری و تعاون

^{۶۲} در تکوین این آموزش و ارتقا معرفت و بصیرت دینی و معنوی خانواده‌ها، تدوین اصول راهنما و پودمان‌های آموزشی تبیین نقش مدرسه، رسانه‌ها و خانواده، تأمین پیش‌نیازهای ورود کودک به مدرسه، تدوین برنامه جامع مشارکت خانواده و نهادهای تربیتی، تقویت فرهنگ تربیتی خانواده، ضرورت مدیریت در خانواده و تحکیم بنیان آن، افزایش میزان مشارکت خانواده‌ها در فعالیت‌های تربیتی مدرسه، برگزاری دوره‌های آموزشی اثربخش، ارائه خدمات مشاوره‌ای به خانواده‌های آسیب‌پذیر و آسیب‌زا، همسوسازی اهداف و روش‌های تربیتی خانواده و مدرسه و همچنین گنجاندن درس مدیریت و سلوک خانواده در برنامه آموزش خانواده موثر است.

راهکار ۲-۲۷- حفظ و ارتقای مستمر سطح مشارکت واقفین و خیرین مدرسه‌ساز، مدرسه‌یار و مدرسه‌دار و مشارکت دولت در تأمین هزینه‌های این مدارس

راهکار ۳-۲۷- فعال‌سازی ظرفیت‌های مردمی، در ایجاد دسترسی افراد جامعه و کودکان و نوجوانان بازمانده از تحصیل، به خدمات تربیتی رایگان و باکیفیت

راهکار ۴-۲۷- مشارکت ذی‌نفعان و عوامل سهیم و مؤثر در یادگیری و مهارت‌آموزی دانش‌آموزان در محیط واقعی و دنیای کار با توجه به شرایط و مقتضیات منطقه‌ای، محلی و آمایش سرزمینی

راهکار ۵-۲۷- مشارکت بخش‌های دولتی و غیردولتی در انجام امور مربوط به تولید، چاپ، توزیع مواد و منابع آموزشی در چارچوب سیاست‌های نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۶-۲۷- تقویت و گسترش مدارس غیردولتی با اصلاح و بازنگری قوانین و مقررات موجود، تسهیل در تأسیس و حمایت از فعالیت‌های تربیتی آنان، با حفظ کارکردهای سیاست‌گذاری و نظارتی نظام تربیت رسمی و عمومی

راهکار ۷-۲۷- ایجاد هم‌راستایی و هم‌افزایی نقش‌ها و مأموریت‌های مدرسه، خانواده، رسانه، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی در خلق ارزش‌های مشترک

راهکار ۸-۲۷- طراحی سازوکارهای قانونی در گسترش، هماهنگی، همسویی و هم‌افزایی دستگاه‌ها، نهادها و سازمان‌ها با نظام تربیت رسمی و عمومی

هدف عملیاتی ۲۸

افزایش مشارکت نظام تربیت رسمی و عمومی در رشد و تعالی همه‌جانبه کشور به عنوان نهاد مولد سرمایه انسانی، فرهنگی، اجتماعی و معنوی با رویکرد تعامل همه‌جانبه با عوامل سهیم و مؤثر

راهکار ۱-۲۸- فراهم‌آوردن سازوکارهای قانونی برای حضور فعال و مؤثر مسئولین نظام تربیت رسمی و عمومی در نهادهای سیاست‌گذار و تصمیم‌ساز فرادستی

راهکار ۲-۲۸- مشارکت وزارت آموزش و پرورش در رویارویی فعال و کارشناسانه با نیازهای فوری و عمومی، تهدیدها و مخاطرات نوظهور سلامت زیستی و غیر زیستی جامعه^{۶۳}

راهکار ۳-۲۸- تعامل اثربخش با مراکز فرهنگی، اجتماعی، مهارتی و فنی و حرفه‌ای، بهداشتی، ورزشی و استفاده از ظرفیت رسانه‌ها به ویژه رسانه ملی در تبیین جایگاه نظام تربیت رسمی و عمومی در تولید سرمایه اجتماعی و فرهنگی

^{۶۳} از قبیل شیوع بیماری‌های فراگیر، حوادث طبیعی و انسان‌ساخت، کاهش آسیب‌های اجتماعی، آموزش مادام‌العمر و انسداد مبادی بی‌سواد، حاکمیت قوانین و مقررات، حفاظت از محیط زیست، خدمت به محرومین، اقدامات خیرخواهانه مردمی و انقلابی، افزایش سلامت عمومی، برگزاری دوره‌ها، اردوها و مانورهای تربیتی و توجیهی برای آماده‌سازی معلمان، مربیان و دانش‌آموزان

نگاشت نهادی و نظام اجرایی تحول بنیادین آموزش و پرورش^{۶۴}

با اقامه «آموزش و پرورش به مثابه امر ملی»، نگاشت نهادی با مفهوم «نحوه تعامل و همکاری آحاد مردم و همه دستگاه‌ها و نهادهای کشور در تحقق اهداف تربیتی و اجرای سند تحول بنیادین» بر این پایه استوار است که در یک جامعه پویا و مبتنی بر ارزش‌های مشترک جهانی، هر انسانی وظیفه دارد برای این پرسش که "من برای تعلیم و تربیت کودکان کشورم چه کرده‌ام؟" پاسخی سزاوار ارائه دهد. بدیهی است که اقدام ملی در این عرصه نیازمند هماهنگی و هم‌افزایی است. از این رو زمینه تحقق این امر مهم را می‌توان از چهار منظر زیر پردازش نمود.

الف) همکاری در انجام اموری که کنشگر اصلی آن‌ها نظام تربیت رسمی و عمومی است و از وظایف ذاتی این دستگاه به شمار می‌آید اما این دستگاه برای اجرای آن نیازمند همکاری دیگر افراد و نهادها و دستگاه‌هاست. این همکاری شامل تمهید لوازم و مقدمات، رفع موانع، ارائه خدمات و حمایت از نظام تربیت رسمی و عمومی برای اجرای با کیفیت آن است. بسیاری از وظایف ذاتی این نظام جز با چنین حمایتی قابلیت تحقق کیفی را نخواهند داشت.

ب) حل مسائل و مشکلات بزرگ و مزمنی که گرچه خاستگاه و گرانیگاه آن در نظام تربیت رسمی کشور قرار دارد، اما این نظام به تنهایی هرگز از عهده حل آن‌ها بر نمی‌آید. موضوعاتی مانند تأمین فضای آموزشی با کیفیت، فناوری آموزشی مورد نیاز، عدالت آموزشی، تأمین منابع انسانی با انگیزه و باکیفیت، در این بخش قرار می‌گیرد. حل این مسائل نیازمند شکل‌گیری یک نهضت فراگیر و یک وفاق ملی در جامعه است به گونه‌ای که «آموزش و پرورش، به مثابه امر ملی» را عینیت بخشد.

ج) مسائل و موضوعات چند عاملی که سازمان‌دهی و مدیریت مؤثر آن نیازمند تقسیم کار ملی است. موضوعاتی مانند سلامت و ایمنی، اوقات فراغت، مهارت‌آموزی و کارآفرینی در شمار این موضوعات قرار می‌گیرند. ساماندهی این امور باید در سطحی فراتر از یک دستگاه و وزارت خانه یا نهاد صورت پذیرد، لذا نیازمند اقدام در سطح دولت است.

د) موضوعات کلان و ملی که آحاد مردم کشور و تمامی نهادها به نحوی در آن ذی‌سهم هستند و باید به مسئولیت اجتماعی خود در آن عمل نمایند. تقویت هویت ملی، ایجاد امید به آینده، اشتغال، آسیب‌های اجتماعی و تقویت بنیان خانواده از جمله موضوعاتی هستند که هیچ فرد، دستگاه یا نهادی نمی‌تواند در قبال آن بدون مسئولیت باشد، اما در عین حال می‌توان اقدامات اختصاصی انفرادی یا مشترک هر دستگاه و بین دستگاه‌ها را مشخص نمود.

با این وصف، چهارچوب نهادی تحول بنیادین در این سند، به‌طور کلی، در دو سطح «سیاست‌گذاری، نظارت و ارزیابی» و «برنامه‌ریزی و نظام اجرایی» به شرح زیر تعیین می‌گردد:

^{۶۴} اسناد منبعث از سند تحول بنیادین آموزش و پرورش پس از ابلاغ نسخه ترمیم یافته سند، توسط شورای عالی آموزش و پرورش به‌روزرسانی و بازتولید خواهد شد. مجموعه «تقسیم کار ملی»، پشتیبان این روند می‌باشد.

سطح اول: سیاست‌گذاری، نظارت و ارزیابی در سطح کلان

شورای عالی انقلاب فرهنگی

- ۱- سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری کلان، تقویت عزم ملی و تنظیم تعامل مؤثر آموزش و پرورش با سازمان‌ها، دستگاه‌ها و نهادهای مختلف برای اجرای سند تحول بنیادین برعهده شورای عالی انقلاب فرهنگی است.
- ۲- شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌منظور نظارت و ارزیابی راهبردی بر فرآیند تحول بنیادین و تحقق اهداف و چرخش‌های کلان تحولی و عملکرد دستگاه‌ها در اجرای سند تحول بنیادین، شاخص‌ها و معیارهای مربوط را حداکثر ظرف مدت شش ماه تدوین و پس از تصویب در سازمان اداری و استخدامی و درج در شاخص‌های ارزیابی سالانه دستگاه‌ها به حوزه‌های ذی‌ربط ابلاغ می‌نماید.
- ۳- شاخص‌های نظارت و ارزیابی در سطوح شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی آموزش و پرورش و وزارت آموزش و پرورش باید به‌گونه‌ای تدوین شوند که مکمل هم باشند.

شورای عالی آموزش و پرورش

شورای عالی آموزش و پرورش با استفاده از تمام ظرفیت وزارت آموزش و پرورش و سایر نهادها و سازمان‌های دولتی، بخش خصوصی و ظرفیت‌های مردمی و امکانات کشور، مسئولیت طراحی سازوکار، تصویب، تحقق اهداف، بررسی و ابلاغ سیاست‌های اجرایی، ساختارها و فرایندها و الزامات مورد نیاز، به‌روآوری، اصلاح و ترمیم، ایجاد هماهنگی و انسجام در سیاست‌ها و برنامه‌ها برای راهبری تحول بنیادین و نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های تحولی را برعهده دارد و گزارش پیشرفت اجرای سند و چگونگی عملکرد وزارت آموزش و پرورش را بر مبنای شاخص‌ها و معیارهای مصوب به‌صورت دوسالانه به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه می‌دهد.

سطح دوم: برنامه‌ریزی و نظام اجرایی

الف) سازوکارهای اجرایی

شورای عالی آموزش و پرورش

- ۱- شورای عالی آموزش و پرورش مکلف است به‌منظور نظارت و ارزیابی بر حسن اجرای برنامه‌ها و تحقق اهداف عملیاتی سند تحول بنیادین و چرخش‌های تحولی زیرنظام‌ها و چگونگی عملکرد دستگاه‌ها، شاخص‌های مربوط را حداکثر ظرف مدت شش ماه پیگیری، تصویب و به وزارت آموزش و پرورش ابلاغ نماید.
- ۲- شورای عالی آموزش و پرورش مکلف است با راه‌اندازی دبیرخانه دائمی سند تحول بنیادین، نظارت و ارزیابی بر حسن اجرای برنامه‌ها و تحقق اهداف عملیاتی سند تحول بنیادین و چرخش‌های تحولی زیرنظام‌ها و چگونگی عملکرد دستگاه‌ها را به‌طور مستمر رصد و پیگیری نموده و در پایان هر سال گزارش عملکرد خود را به دبیرکل شورا ارائه نماید.

وزارت آموزش و پرورش

۱- وزارت آموزش و پرورش به عنوان مهم ترین مرجع و محور اجرای فعالیت های آموزش رسمی و عمومی مکلف است به منظور همراه سازی و تعامل سازنده با عوامل سهیم و مؤثر، سند تقسیم کار ملی (شامل سهم، زمینه ها و محورهای مشارکت و چگونگی ایفای نقش و مسئولیت نهادها، سازمان ها و دستگاه های کشور از جمله نهاد رسانه به ویژه رسانه ملی) در اجرای سند تحول بنیادین را بصورت هماهنگ با مصوبات برنامه های پیشرفت کشور، در بازه های زمانی تعیین شده، مشخص کند، به تأیید شورای عالی آموزش و پرورش و سپس تصویب هیئت وزیران برساند.

۲- وزارت آموزش و پرورش موظف است مدل، نقشه راه و راهبردهای اجرای سند تحول بنیادین را که بر مبنای زیرنظام های شش گانه و دوره های تحصیلی در بازه های زمانی کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت؛ تدوین و به تصویب رسانده است را در بازه های زمانی مورد نیاز، با نظارت شورای عالی آموزش و پرورش مورد بازبینی و ترمیم قرار دهد.

۳- وزارت آموزش و پرورش مسئول است گفتمان تحول خواهی و تحول آفرینی را با بهره مندی حداکثری از ظرفیت های موجود و تهیه پیوست رسانه ای و فناوریانه که به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش رسیده است را بر اساس مبنای نظری و سند تحول بنیادین توسعه داده و نهادینه نماید.

۴- وزارت آموزش و پرورش موظف است ساختار و تشکیلات خود را با اقتضائات اجرای سند تحول با هماهنگی مراجع ذی ربط متناسب نماید.^{۶۵}

۵- وزارت آموزش و پرورش مکلف است بر حسن اجرای اقدامات و فعالیت های انجام یافته در راستای تحقق اهداف برنامه های تحولی سند تحول بنیادین، شاخص ها و معیارهای مربوط که در نقشه راه اجرای سند تحول تدوین و به حوزه های ذی ربط ابلاغ نموده است^{۶۶} نظارت و ارزیابی عملیاتی انجام دهد.

۶- وزارت آموزش و پرورش موظف است حداکثر ظرف مدت شش ماه برنامه های زیرنظام های شش گانه را متناسب با تغییرات به عمل آمده در سند تحول و نقشه راه اجرای سند تحول، به روزآوری نموده و به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برساند.

۷- وزارت آموزش و پرورش موظف است با آموزش و تربیت مجریان، به کارگیری و ساماندهی نیروهای توانمند و واجد شرایط، تأمین و بسیج امکانات و منابع، تدوین برنامه های اجرایی کوتاه مدت و میان مدت در سطح ملی و استانی، جلب مشارکت همگانی و همکاری سایر دستگاه ها و نهادها، اقدامات لازم برای تحقق مفاد سند را معمول دارد.

۸- وزارت آموزش و پرورش موظف است پیش نویس قوانین و مقررات مورد نیاز در اجرای سند تحول بنیادین را تهیه و پس از بررسی و تأیید شورای عالی آموزش و پرورش به مراجع ذی ربط ارائه نماید.

^{۶۵} نظر به اهمیت موضوع، هدف عملیاتی ۳ در این سند نیز به این موضوع پرداخته است.

^{۶۶} شاخص های مطرحه در فصل دهم این سند، در پیشبرد این اقدام مؤثر می باشند.

۹- وزارت آموزش و پرورش موظف است نسبت به انطباق دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها، رویه‌های قبلی و اصلاح آن‌ها به منظور تسهیل و تسریع فرآیند اجرای سند تحول حداقل ظرف مدت شش ماه اقدام نموده و تدوین موارد جدید در آینده نیز واجد شرط انطباق باشند.

۱۰- وزارت آموزش و پرورش موظف است گزارش عملکرد اجرای سند تحول بنیادین را بر مبنای شاخص‌ها و معیارهای مصوب به صورت سالانه تهیه و به شورای عالی آموزش و پرورش ارائه نماید.

دستگاه‌ها و نهادها

۱- به منظور هماهنگی بین دستگاهی و تسهیل فرآیندهای اجرایی و بسیج کلیه امکانات و ظرفیت‌های وزارتخانه‌های کشور، «ستاد هماهنگی و پشتیبانی از اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» با حضور معاون اول رئیس جمهور و نمایندگان دستگاه‌های مربوط در هر فصل تشکیل گردد.

۲- تمام دستگاه‌ها و نهادها، به ویژه رسانه ملی، مکلفند در چارچوب این سند و بر پایه مبانی نظری آن، همکاری لازم را با نظام تربیت رسمی و عمومی برای زمینه‌سازی تحقق اهداف تحول بنیادین آموزش و پرورش معمول دارند. نحوه و میزان همکاری دستگاه‌ها به صورت سالانه توسط شورای عالی آموزش و پرورش گزارش می‌شود.

۳- عملکرد هر یک از دستگاه‌ها در زمینه اجرای سند تحول، به عنوان یکی از معیارهای اصلی ارزیابی عملکرد آن‌ها توسط سازمان اداری و استخدامی تعیین و اعمال گردد.

۴- سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است ردیف مستقل و ویژه متناسب با پروژه‌های نقشه راه اجرای سند تحول بنیادین در بودجه سالانه وزارت آموزش و پرورش را پیش‌بینی نماید و در مقاطع سه ماهه تخصیص کامل دهد و وزارت آموزش و پرورش نیز گزارش عملکرد عملیاتی آن را به سازمان برنامه و بودجه ارائه نماید.

ب) الزامات مالی (مالیه) در تحول بنیادین آموزش و پرورش^{۶۷}

نظام تربیت رسمی و عمومی جهت پیشبرد و تحقق اهداف کلان در سه سطح، نیاز مبرم به تأمین و تخصیص بودجه دارد. سطح اول تأمین بودجه بابت فعالیت‌ها و برنامه‌هایی که زیرساخت‌ها را مهیا و فراهم می‌کنند. سطح دوم بودجه جاری که کمک می‌کند تا دستگاه کار خود را به خوبی انجام دهد و سطح سوم بودجه برای اقدامات و برنامه‌هایی که کارایی و اثربخشی نظام تربیت رسمی و عمومی را افزایش می‌دهد. بر این اساس موارد مالی زیر مدنظر می‌باشد.

^{۶۷} مالیه آموزش و پرورش، روش‌های علمی چگونگی تأمین، تخصیص و مصرف منابع مالی و ارزیابی آثار آن در نظام آموزش و پرورش می‌باشد. بنابراین دو رویکرد نهادهای و سیاستگذاری نسبت به منابع مالی در آموزش و پرورش وجود دارد. در رویکرد نهادهای، به کمک منابع مالی به عنوان مهمترین نهاده، عوامل آموزشی (منابع انسانی، فضاها و تجهیزات، منابع درسی و ...) و نیازهای نظام آموزش و پرورش فراهم می‌گردد. در رویکرد سیاستگذاری، علاوه بر لحاظ نقش نهادهای آن، از منابع مالی به عنوان ابزار سیاستگذاری و مدیریتی یا راهبری امور آموزش و پرورش مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین در این بخش از سند که به مالیه آموزش و پرورش با تأکید بر تأمین منابع مالی جهت اجرایی سازی سند تحول بنیادین اختصاص یافته، «منابع مالی» با رویکرد سیاستگذاری در سه محور «تأمین»، «تخصیص» و «مصرف» مدنظر قرار می‌گیرد. این رویکرد علاوه بر تأمین منابع مالی مورد نیاز در راستای تحقق اهداف سند، منابع مالی به عنوان یک ابزار سیاستگذاری به منظور راهبری، مدیریت و نظارت بر برنامه‌ها، راهکارها، فعالیت‌ها و ... نظام آموزش و پرورش مورد توجه قرار گرفته است.

حاکمیت(دولت)

- ۱- دولت به عنوان تامین کننده اصلی منابع مالی نظام تربیت رسمی و عمومی حداقل ۱۵/۵ درصد از بودجه عمومی کشور را در هر سال به آموزش و پرورش اختصاص داده و یا سهم اعتبارات آموزش و پرورش حداقل به میزان ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی تعیین گردد.^{۶۸}
- ۲- دولت موظف است برای رسیدن به حد استاندارد مطلوب از نظر فضا، تجهیزات، امکانات و فناوری آموزشی؛ علاوه بر کمک‌های مردمی(خیرین مدرسه ساز و...) منابع مالی را برای ساخت، تجهیز و نگهداری مدارس و فضاهای تربیتی اختصاص دهد.
- ۳- دولت موظف است به منظور ارتقاء کیفیت خدمات تربیتی و اجرایی سازی برنامه‌ها و فعالیت‌های سند تحول، سهم اعتبارات هزینه‌ای غیرپرسنلی از کل اعتبارات هزینه‌ای آموزش و پرورش را حداقل ۱۲ درصد تامین نماید.
- ۴- دولت موظف است، اعتبارات مورد نیاز اجرایی کردن برنامه‌ها، راهکارها و فعالیت‌های سند را در ردیف‌های بودجه سالانه منظور و منابع آن را به‌طور کامل تخصیص نماید.

شورای عالی آموزش و پرورش

- ۱- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، گزارش عملکرد تخصیص و توزیع منابع مالی به آموزش و پرورش و نحوه توزیع آن بین استان‌ها و مناطق آموزشی سال مالی قبل را حداکثر تا پایان خرداد ماه هر سال را به صحن شورای عالی آموزش و پرورش اطلاع رسانی نماید.
- ۲- نظارت بر اجرای برنامه‌های تفصیلی زیر نظام‌های سند تحول بنیادین و نقشه راه اجرای سند تحول و چگونگی تامین و تخصیص منابع مالی برای آنها بر عهده شورای عالی آموزش و پرورش خواهد بود.

وزارت آموزش و پرورش

- ۱- وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان برنامه و بودجه منابع مالی اختصاص یافته به آموزش و پرورش را با رویکرد عدالت عمودی^{۶۹} بین استان‌ها و مناطق آموزشی توزیع نماید و اعتبارات هزینه‌ای آموزش و پرورش در قالب کمک به هریک از استان‌ها و مناطق آموزشی در بودجه کل کشور توزیع و اختصاص یابد
- ۲- وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان برنامه و بودجه در تخصیص منابع بین دوره‌های تحصیلی اولویت را به دوره پیش دبستان، آموزش ابتدایی و آموزش فنی و حرفه‌ای و کار دانش دهد.

^{۶۸} میانگین سهم بودجه آموزش و پرورش از بودجه عمومی دولت در بین کشورها ۱۵/۵ درصد است و از بین دو مؤلفه مطروحه در این بند، هر کدام که بیشتر است مدنظر می‌باشد.

^{۶۹} در عدالت افقی استان‌هایی که نیاز مشابه دارند و از نظر مالی سهم برابر در پرداخت دارند به یک اندازه از خدمات مالی بهره‌مند می‌شوند و در عدالت عمودی استان‌های کم برخوردار از خدمات مالی بیشتری نسبت به استان‌های برخوردار بهره‌مند می‌شوند.

۳- وزارت آموزش و پرورش همه ساله سرانه استانداردهای توسعه کمی و ارتقای کیفی دوره های تحصیلی با اولویت دوره پیش دبستان و ابتدایی و آموزش فنی و حرفه ای را تهیه و به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش برساند.

۴- وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان برنامه و بودجه همه ساله عملکرد مالی اعتبارات هزینه ای و تملک دارایی سرمایه ای مربوط به هر یک از استانها و مناطق آموزشی را به همراه نشانگرهای آموزشی و مالی را در قالب سالنامه آماری منتشر و یک نسخه آن را به دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش ارسال کند.

عوامل سهیم و موثر (سازمان ها و نهادها)

۱- وزارت مسکن و شهر سازی و شهرداری ها موظفند در افق سند تحول بنیادین آموزش و پرورش با همکاری سازمان نوسازی و تجهیز مدارس و..... کلیه مدارس مورد نیاز جدید را احداث و مدارس قبلی را نوسازی و مقاوم سازی نمایند.

۲- سازمان ها و نهادهای عمومی غیر دولتی، جوامع محلی، سازمانهای مردم نهاد حداکثر منابع مالی لازم در اختیار را برای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش اختصاص داده و دولت حمایت های لازم را در این زمینه به عمل آورد.

۳- به منظور تحقق عدالت تربیتی، حداقل یک درصد از اعتبارات هدفمندی یارانه ها با تاکید بر مناطق کم برخوردار آموزشی به نظام تربیت رسمی و عمومی اختصاص یابد.

۴- به منظور تامین، تجهیز و استفاده از فناوری های نوین در مدارس دولتی حداقل یک درصد از مالیات بر ارزش افزوده به آموزش و پرورش اختصاص یابد.

ج) بازنگری

ترمیم و به روز رسانی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش:

فرایند اصلاح و ترمیم سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش رسمی و عمومی جمهوری اسلامی ایران در افق چشم انداز در بازه های زمانی پنج ساله از تاریخ ابلاغ مصوبه آن، مطابق با مبانی نظری سند تحول بنیادین (فلسفه تعلیم و تربیت در جمهوری اسلامی ایران، فلسفه تربیت رسمی عمومی در جمهوری اسلامی ایران و رهنامه نظام تربیت رسمی و عمومی در جمهوری اسلامی ایران)، سیاست های کلی ایجاد تحول در آموزش و پرورش، آخرین دستاوردها و یافته های علمی- پژوهشی، تغییر و تحولات محیطی و گزارش ارزشیابی از اجرای سند تحول و تجربیات اجرایی پس از تصویب شورای عالی آموزش و پرورش به تصویب نهایی شورای عالی انقلاب فرهنگی می رسد.

فصل نهم

مدرسه تراز سند تحول بنیادین (مدرسه صالح)

تعریف مدرسه

مدرسه فضایی امن، تعاملی، رسمی، دارای عاملیت نهادی و ساختاریافته برای تربیت متعادل و همه‌جانبه دانش‌آموزان (رشد متوازن شخصیت و شکوفایی استعداد های فطری و طبیعی آنان در ساحت‌های شش‌گانه تربیتی) است. دانش‌آموزان در این فضا، شایستگی‌های پایه و آداب و مهارت‌های مورد نیاز را برای زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی کسب می‌کنند. این مهم از راه ایجاد فرصت‌های یادگیری در بستر تجارب جمعی نظام‌مند و در چارچوب برنامه‌درسی ملی و بهره‌گیری مناسب از دو زیست‌بوم کالبدی (فیزیکی) و مجازی محقق می‌شود. گروه مدیریت، معلمان، والدین و دانش‌آموزان همگی در طراحی یا انتخاب و ایجاد این فرصت‌های یادگیری متناسب با شرایط زندگی آنان نقش دارند. بر این اساس، کارکردهای مدرسه عبارتند از زمینه‌سازی برای:

- شکل‌گیری هویت فردی و هویت مشترک انسانی، دینی و ملی دانش‌آموزان
- تجربه مرتبه‌ای از حیات‌طبییه (زندگی شایسته، شاداب و دلپذیر سازگار با ارزش‌های اسلامی) در همه ساحت‌های تربیتی
- ارتباط تربیتی متعامل مدرسه با اولیا و خانواده دانش‌آموزان
- ایفای نقش به‌عنوان کانون تربیتی محله از راه ارتباط با مساجد، کتابخانه‌ها و مراکز فرهنگی
- ایجاد فرصت‌های مناسب برای آمادگی ورود به انواع تربیت‌های تخصصی (شغلی و آموزش‌عالی)
- بدین ترتیب مدرسه مهم‌ترین نهاد فرهنگی- تربیتی کشور و نقطه اتکای حاکمیت و ملت در رشد و پیشرفت پایدار جامعه ایرانی- اسلامی، تحت لوای پرچم جمهوری اسلامی و اهتزاز همیشگی آن است.

مدرسه تراز سند تحول بنیادین در افق چشم‌انداز

مدرسه جلوه‌ای از تحقق مراتب حیات‌طبییه، کانون عرضه خدمات و فرصت‌های تربیتی، زمینه‌ساز درک و اصلاح موقعیت توسط دانش‌آموزان و تکوین و تعالی پیوسته هویت آنان بر اساس نظام معیار اسلامی است.^{۷۰}

^{۷۰} درافق تعریف شده مدرسه دارای این ویژگی‌هاست ۱- تجلی‌بخش فرهنگ غنی اسلامی و انقلابی در روابط و مناسبات با خالق، جهان خلقت، خود و دیگران «به ویژه تکلیف‌گرایی، مسئولیت‌پذیری، کرامت نفس، امانت‌داری، خودباوری، کارآمدی، کارآفرینی، پرهیز از اسراف و وابستگی به دنیا، همدلی، احترام، اعتماد، وقت‌شناسی، نظم، جدیت، ایثارگری، قانون‌گرایی، نقادی و نوآوری، استکبارستیزی، دفاع از محرومان و مستضعفان و ارزش‌های انقلاب اسلامی». ۲- نقطه اتکای دولت و ملت در رشد، تعالی و پیشرفت کشور و کانون تربیت محله. ۳- برخوردار از قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در حوزه‌های عملیاتی در چارچوب سیاست‌های محلی، منطقه‌ای و ملی. ۴- نقش‌آفرین در انتخاب آگاهانه، عقلانی، مسئولانه و اختیاری فرآیند زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی دانش‌آموزان ۵- دارای ظرفیت پذیرش تفاوت‌های فردی، کشف استعداد های متنوع فطری و پاسخگویی به نیازها و رغبت دانش‌آموزان ۶- یادگیرنده، کمال‌جو، خواستار تعالی مستمر فرصت‌های تربیتی، تسهیل‌کننده هدایت، یادگیری و تدارک بیننده خودجوش ظرفیت‌های جدید در خدمت فرایند تربیت. ۷- خودارزیاب، مسئول و پاسخگو نسبت به نظارت و ارزیابی بیرونی.

در این چشم‌انداز همه مدارس کشور در یک حرکت تدریجی و تحولی، چهار گام پیش‌رونده و متوالی شامل «حرکت در مسیر تحول»، «فعالیت در مسیر تحول»، «پیشگامی در مسير تحول» و «نقش‌الگویی در مسیر تحول» را با رویکرد خودانگیزگی و تحول‌خواهی با موفقیت طی نموده و به وضعیت مدرسه در تراز سند تحول بنیادین ارتقا پیدا می‌کنند. پیمودن این مسیر نیازمند پشتیبانی همه‌جانبه حوزه ستادی از مدارس در مسیر تحول با توجه به شرایط و اقتضائات هر گام است.

اصول تربیت در مدرسه تراز سند تحول بنیادین^{۷۱}

- انطباق با نظام معیار اسلامی: همه برنامه‌ها، فرایندها و اقدامات باید با مبانی و ارزش‌های اساسی دین متناسب، هماهنگ و منطبق باشد.
- اولویت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی: این ساحت تربیتی هم پیش‌نیاز سایر ساحت‌های تربیت تلقی می‌شود و هم بخشی درهم تنیده با آنها به شمار می‌آید.
- ارتباط با خداوند و تکیه بر تدابیر ربوبی او: خداوند متعال به مثابه یگانه مربی حقیقی آدمی محسوب می‌شود که تنها به اذن و عنایت او تدابیر و اقدامات تربیتی دیگران در جهت تحول و هدایت آدمی معنا پیدا می‌کنند.
- تدریج و تعالی مرتبتی: فرایند تربیت امری مراتبی، چندجانبه و در عین حال پیوسته است.
- عقل‌ورزی: توجه به دستاوردهای معتبر دانش بشری و نتایج پژوهش‌های معتبر و استفاده از خرد جمعی در سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها، ارزیابی‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات تربیتی مدنظر است.
- اعتدال: اول باید تمام ابعاد زندگی متربیان را پوشش دهد و سپس بر تمام فعالیت‌ها و برنامه‌های تربیتی توازن و اعتدال حکمفرما باشد و از تعیین اهداف و سیاست‌ها تا برنامه‌ریزی، اقدام و اصلاح، از یک سونگری و

۸- تامین‌کننده نیازهای فردی و اجتماعی و محیط اخلاقی، علمی، امن، سالم، بانشاط، مهرورز و برخوردار از هویت جمعی.
 ۹- برخوردار از مربیان دارای فضائل اخلاقی و شایستگی‌های حرفه‌ای با هویت یکپارچه توحیدی ۱۰ - مبتنی بر رویکرد مدیریتی نقدپذیر، مشارکت‌جو. ۱۱- متکی بر ارکان نظام تربیت رسمی و عمومی، بهره‌مند از ظرفیت عوامل سهیم و موثر و مشارکت ذی‌نفعان با تاکید بر مربیان، دانش‌آموزان و خانواده. ۱۲- برخوردار از بهره‌فناوری آموزشی و فضای مجازی در سطح معیار؛ با توجه به طیف منابع و رسانه‌های یادگیری ۷۰ (شبکه ملی اطلاعات و ارتباطات). ۱۳- دارای ظرفیت تصمیم‌سازی برای نظام تربیت رسمی و عمومی. ۱۴- دارای تعامل اثربخش با مساجد و دیگر نهادها، مراکز مذهبی و کانون‌های محلی نظیر فرهنگ‌سرا، کتابخانه‌های عمومی و برخوردار از ارتباط مستمر و موثر با عالمان دینی، صاحب‌نظران و متخصصان. ۱۵- دارای پیوند مؤثر با موضوعات و مسائل جامعه در مقیاس محلی، منطقه‌ای و ملی با حضور فعال در حیات اجتماعی.

^{۷۱} این بخش برگرفته از اصول تربیت در مبانی نظری تحول بنیادین (ص ۱۸۳ تا ص ۱۹۲) می‌باشد. در فصل دوم از مبانی نظری تحول بنیادین نیز (ص ۲۷۲ تا ص ۲۸۷) اصول کلی تربیت رسمی و عمومی را بدین ترتیب نام برده است. الف) اصول ناظر به روابط درونی شامل: انطباق با نظام معیار اسلامی، عدالت تربیتی، تأکید بر فرهنگ اسلامی ایرانی و زبان و ادب فارسی، انسجام اجتماعی، تنوع و کثرت، خردورزی، حفظ و ارتقای آزادی، سندیت شایستگی‌محور مربیان، محبوبیت و مقبولیت مربیان، تعامل همه‌جانبه، همه‌جانبه‌نگری، یکپارچگی، حق‌محوری و مسئولیت‌پذیری، پویایی و آینده‌نگری و استمرار، ب) اصول ناظر به روابط بیرونی تربیت رسمی و عمومی شامل پاسخ‌گویی، مشارکت و تقدم مصالح تربیتی.

افراط و تفریط و بی توجهی به حدود و معیارها پرهیز شود. بدیهی است ملاک تشخیص حد وسط و تعادل در این میان، همان نظام معیار اسلامی است.

- سندیت و مرجعیت مربیان: سندیت و مرجعیت نظری و عملی مربیان در فرایند تربیت ناشی از مسئولیت و شایستگی اخلاقی- حرفه‌ای ایشان است و باید با تأسی از سیره تربیتی انسان کامل شکل بگیرد.

- حفظ و ارتقای آزادی مربیان: تکیه بر آزادی عمل و تجربه فردی مربیان، متناسب با شرایط رشد آن‌ها در جهت کسب شایستگی‌ها در چهار چوب موقعیت‌های تربیتی مدرسه دارد.

- حفظ و ارتقای کرامت: کرامت ذاتی همه افراد مرتبط با این جریان حفظ و زمینه ارتقای آن فراهم گردد.

- عدالت تربیتی: عدالت در تمامی جنبه‌ها و شئون حیات اجتماعی مدرسه تجلی داشته و تمامی سازوکارهای اجتماعی مدرسه در راستای آن حرکت کنند.

- یکپارچگی و انسجام: فرایند تربیت در عین دارا بودن عناصر، اجزا و فرایندها امری واحد و یکپارچه است.

لذا باید از کاهش‌گرایی یا توجه افراطی به برخی فرایندها و مؤلفه‌ها و نادیده گرفتن برخی اجزا دوری کرد.

- پویایی و انعطاف‌پذیری (ضمن حفظ اصول): تربیت نماد پویایی هر جامعه و یکی از سازوکارهای نهادینه شده اجتماعی است و باید در مواجهه با تغییرات و تحولاتی که در عصر حاضر بسیار سریع و روز افزونند، فعال باشد.

- تعامل همه‌جانبه: تعامل ناظر به عمل متقابل و همفکرانه بین مربی و متربی است که در تعامل مستمر به فراهم کردن شرایط مناسب و مساعدی در موقعیت‌های تربیتی اقدام می‌کنند که تعالی و رشد متربی و حتی مربی را به دنبال دارد.

- مشارکت و هماهنگی: مدرسه برای تحقق رسالت خود به روابط صحیح با دیگر نهادهای مؤثر و سهیم در جریان تربیت نیاز دارد و باید از ظرفیت‌های جامعه حداکثر استفاده را ببرد و برای پیشبرد اهداف خود در جامعه نیازمند همکاری و مشارکت تمامی نهادها و عوامل سهیم و مؤثر است.

- پاسخگویی و نظارت: مدرسه در جهت اصلاح، بهبود و هماهنگی فرایندهای خود، همواره پاسخگو بوده و باید نسبت به عملکرد خود در راستای اهداف جامعه مسئول باشد.

- تقدم مصالح تربیتی: مصالح تربیتی باید در تمام تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های اجتماعی، مورد نظر قرار گیرد و کمک به جریان تربیت، مهم‌ترین معیار در سیاست‌گذاری‌ها و تعیین اولویت‌های اجتماعی به شمار می‌رود.

- توجه به فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی و زبان و ادب فارسی: بهره‌مندی از ذخایر ارزشمند فرهنگ و تمدن اسلامی ایرانی و عنایت به زبان و ادب فارسی تجلی بخش وحدت ملی و زمینه‌ساز شکل‌گیری هویت ملی مربیان است.

- آینده‌نگری: مدرسه ضمن در نظر داشتن چهارچوب‌های مشخص متناسب با مقتضیات تحولات، در اجزا و عناصر خود تغییر ایجاد کند.

الزامات تحول در مدرسه

- ۱) ترویج فرهنگ تحول‌خواهی و ایجاد وفاق فکری، همدلی و کار جمعی، در گروه مدیریت و سایر ارکان مدارس و مسئولان حوزه ستادی؛
- ۲) هماهنگی ستاد و مدرسه برای اجرای سند تحول بنیادین در مدرسه از طریق:
 - الف) ترسیم وضعیت مطلوب در قالب طراحی الگوی مفهومی مدرسه تراز سند تحول
 - ب) توصیف وضعیت موجود در قالب الگوی ارزیابی درونی مدرسه بر اساس شاخص‌های دقیق
 - ج) تدوین و اجرای برنامه تحولی مدرسه براساس چارچوب ابلاغی
 - د) ارزیابی میزان اجرای سند تحول در مدرسه و نتایج و پیامدهای آن در حوزه دانش‌آموزان، مربیان و معلمان، خانواده و خود مدرسه (تحقق مدرسه صالح) در قالب ارزیابی بیرونی
- ۳- به رسمیت شناختن هویت و عاملیت نهادی مدرسه در مسیر تحول، به‌عنوان پیشران و تمرکز بر حمایت همه‌جانبه از هرگونه تحول اساسی خُرد، در نظام تربیت مدرسه‌ای؛
- ۴- تغییر نقش و جایگاه حوزه ستادی نسبت به مدارس
 - ۴-۱- از فرماندهی به سیاست‌گذاری برای طراحی و اجرای برنامه‌های تحولی در مدارس (متناسب با سند تحول و شرایط منطقه‌ای و محلی) و پشتیبانی علمی، فنی و مالی و نظارت بر رعایت این سیاست‌ها
 - ۴-۲- تدوین و ابلاغ شاخص‌های ارزیابی برنامه‌های تحولی مدارس با کمک نهادهای مستقل
 - ۴-۳- ایجاد هماهنگی در سیاست‌های ابلاغی و برنامه‌های پیشنهادی به مدارس
 - ۴-۴- انتصاب و تثبیت مدیران توانمند، خلاق و تحول‌آفرین برای مدارس و حمایت و توانمندسازی مدیران و معلمان برای طراحی و اجرای برنامه‌های تحولی
 - ۴-۵- تفویض اختیار طراحی و اجرای برنامه‌های تحولی به مدارس و نظارت روش‌مند بر عملکرد آنها (پرهیز از تجویز و طراحی برنامه‌های تحولی در ستاد و ابلاغ بخشنامه‌ای و تکلیفی)
 - ۴-۶- زمینه‌سازی برای مشارکت و هم‌افزایی عوامل سهیم و مؤثر در اجرای برنامه‌های تحولی مدارس
 - ۴-۷- پذیرش اقتضائات و الگوهای اجرایی متنوع مدارس با توجه به مدارس^{۷۲} متفاوت
 - ۴-۸- حمایت از طراحی سامانه اشتراک تجربیات زیسته مدارس و شبکه‌سازی برای تقویت ارتباط مستمر و مؤثر با آنها
 - ۴-۹- به رسمیت شناختن «فناوری، فضای مجازی و تکنولوژی» بدون تسلیم‌شدگی در برابر آن، در جهت دستیابی به شرایط بهتر زیستن و بهبود بخشیدن به کیفیت زندگی و دستیابی به مراتبی از حیات طیبه^{۷۳}

^{۷۲} مدارس ماندگار مصوب جلسه ۷۲۵ مورخه ۱۳۸۴/۴/۲۸ آن دسته مدارس با قدمت تاریخی و سوابق درخشان علمی و فرهنگی هستند که نمایی از مدارس الگو در مسیر تحول را ارائه می‌دهد.

^{۷۳} بهره‌گیری از ظرفیت محیط رسانه‌ای، فناوری و فضای مجازی با مواجهه مسئولانه و هوشمندانه و رویکرد مصون‌سازی به جای محدودسازی (برگرفته از ص ۳۴۶ مبانی نظری تحول بنیادین)

۱۰-۴- پیشبرد رویکرد کاهش تنوع در مدارس و تقویت همه‌جانبه مدارس دولتی و ایجاد امکان رشد و بالندگی فزون‌تر

۱۱-۴- بسیج منابع و امکانات، پشتیبانی علمی، فنی، پژوهشی و فناورانه از سوی ستاد و سایر نهادها، تقویت و ارتقای کمی و کیفی مدارس عادی دولتی از حیث سرانه فضا، تجهیزات، منابع انسانی، منابع مالی و ... (به نحوی که میانگین آن کمتر از مدارس دولتی خاص و مدارس غیردولتی همجوار نباشد).

۵- ایجاد تحول در نظام تربیت مدرسه‌ای از طریق تقویت روحیه تحول‌خواهی در گروه مدیریت، معلمان، والدین و دانش‌آموزان و ایجاد زمینه مشارکت ایشان در انتخاب، طراحی و اجرای طرح‌های تحولی مدرسه؛

۶- توانمندسازی گروه مدیریت و سایر نیروهای مدرسه برای شناخت وضع موجود، ترسیم تصویر روشن و شوق‌انگیز از وضعیت مطلوب دست‌یافتنی برای مدرسه (چشم‌انداز مدرسه) و تصمیم‌گیری درباره برنامه راهبردی مدرسه؛

۷- خودارزیابی طرح‌های تحولی اجراشده و اصلاح آن‌ها در مدرسه و ارزشیابی طرح‌های تحولی اجراشده و پیشنهاد بهبود آن‌ها در مناطق و ستاد بر اساس نتایج به‌دست‌آمده؛

ویژگی‌های مدرسه در تراز سند تحول بنیادین

مدرسه مطلوب در تراز سند تحول به‌عنوان یک نظام سامان‌یافته بهره‌مند از نوعی هویت جمعی، دارای ویژگی‌هایی است که برخی از این ویژگی‌ها معطوف به خود نهاد مدرسه هستند و بعضی دیگر ماهیت ستادی دارند: - دارای روابط مبتنی بر درک و همدلی متقابل بین همکاران و توافق بر سر مجموعه‌ای از ارزش‌ها و عزم جمعی برای تحقق آن‌ها در مدرسه؛

- پایبند توجه به حقوق و مسئولیت تربیتی دانش‌آموزان و اولیای آنان؛
- بهره‌مند از محیط اخلاقی، علمی، امن، دوست‌داشتنی، زیبا، نشاط‌آور، مهرورز، تحرک‌آفرین و با طراوت، متناسب با ویژگی‌های جسمی، جنسیتی، سنی و روحی دانش‌آموزان و معلمان؛
- برخوردار از روابط عادلانه و منصفانه معلمان با یکدیگر و با دانش‌آموزان در محیط مدرسه؛
- زمینه‌ساز مشارکت معلمان در تولید طرح‌ها و برنامه‌های تربیتی و اصلاحی، تولید محتوا و تصمیم‌گیری‌های تربیتی از طریق شورای معلمان، شورای مدرسه و ارتباط با تشکلهای و انجمن‌های علمی و حرفه‌ای؛
- توانمند در متناسب‌سازی برنامه درسی با ویژگی‌ها و ظرفیت‌های مدرسه؛
- نقش‌آفرین در فرآیند انتخاب آگاهانه، عقلانی و مسئولانه نظام ارزش‌های زندگی توسط معلمان و دانش‌آموزان؛

- زمینه‌ساز مشارکت نهادهای مردمی در ارائه خدمات تربیتی متنوع و باکیفیت در مدرسه؛
- مورد اعتماد حوزه ستادی، در تصمیم‌گیری‌های ناظر به فرآیندهای درون مدرسه؛
- پاسخگو در قبال نتایج و پیامدهای اجرای تصمیمات؛
- ایجادکننده سازوکار مناسب برای اجرای فرصت‌های تربیتی غیرالزامی (انتخابی و اختیاری) برنامه درسی.
- تسری دهنده نگاه تمدنی در کنار نگاه ابزاری به «فناوری و تکنولوژی به عنوان موج جدید تمدنی و مظهر عقلانیت بشر».

- استاندارد شده از جهت ساختمان، تجهیزات، فناوری و امکانات مورد نیاز برای تحقق اهداف براساس تنوع مناطق

- برخوردار از اعتبارات مناسب و پایدار با استفاده از منابع مالی دولتی، کمک‌های خیرین و مشارکت‌های مردمی با رعایت اصل عدالت تربیتی

- انتصاب مدیر و معلمان در آن براساس شایستگی‌های «عمومی، حرفه‌ای و تخصصی»

- دارای تفویض اختیار برای اجرای فرصت‌های تربیتی غیرالزامی (انتخابی و اختیاری) براساس مصوبات قانونی

- برخوردار از تصمیم‌گیری‌ها و فرآیندهای درون مدرسه‌ای مبتنی بر اعتماد حوزه ستاد

- ناظر بر اجرای تصمیمات و رصد کردن پیامدها

این فصل در راستای تحقق هدف کلان ۸ سند و در پیوستار با آن تدوین شده است.

غیر قابل استناد

فصل دهم

شاخص‌های ارزشیابی نظام تربیت رسمی و عمومی

مقدمه

به منظور ارتقا و تضمین کیفیت فرآیند «تربیت» و حصول اطمینان از برونداد مطلوب و در شأن نظام برجسته تربیت رسمی و عمومی، ارائه شاخص‌های ارزشیابی دارای اهمیت است. نظر به تکلیف فصل هشتم سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و ضرورت تکمیل و به‌روزرسانی شاخص‌های موجود^{۷۴}، سه دسته شاخص «راهبردی، برنامه‌ای و اجرایی» بازتولید شد که بخش شاخص‌های راهبردی، متناظر با اهداف عملیاتی سند تحول بنیادین به شرح زیر ارائه می‌گردد^{۷۵}:

هدف کلان ۱: ارتقا و به‌روزرآوری فرایند «راهبری و مدیریت تربیتی» در نظام تربیت رسمی و عمومی

شاخص‌ها:

- ۱- میزان کیفیت عملکرد کارشناسی و مدیریتی در نظام راهبری و مدیریت (هدف عملیاتی ۱)
- ۲- میزان بهره‌وری عملکرد مدیران (هدف عملیاتی ۲)
- ۳- میزان تناسب ساختار و روابط سازمانی با اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (هدف عملیاتی ۳)
- ۴- میزان مشارکت شورای آموزش و پرورش استان و منطقه و شوراهای درون‌مدرسه‌ای در فرآیند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری (هدف عملیاتی ۴)

هدف کلان ۲: ارتقا و بهبود کیفیت فرایند «برنامه‌ریزی آموزشی و درسی»

شاخص‌ها:

- ۱- میزان انطباق برنامه‌های آموزشی و درسی با ساحت‌های شش‌گانه تربیتی (هدف عملیاتی ۵)
- ۲- میزان تناسب روش‌ها و بسترهای یادگیری با رویکرد تعاملی (هدف عملیاتی ۶)
- ۳- میزان تناسب خدمات تربیتی با استعداد، علایق و نیازهای دانش‌آموزان و مصالح جامعه (هدف عملیاتی ۷)
- ۴- میزان تکوین (شکل‌گیری) و تعالی هویت مشترک دانش‌آموزان در دوره‌های مختلف تحصیلی (هدف عملیاتی ۸)
- ۵- میزان بهره‌گیری از موقعیت‌های یادگیری متنوع و با کیفیت در آموزش‌های ارائه شده به دانش‌آموزان (هدف عملیاتی ۹)
- ۶- میزان کارایی و اثربخشی نظام ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی و تربیتی دانش‌آموزان و فرآیند یاددهی - یادگیری (هدف عملیاتی ۱۰)

^{۷۴} ارزشیابی از عملکرد نظام تربیت رسمی و عمومی، فرایندی مهم در پیشبرد مطلوب برنامه‌ها و تحقق اهداف این نظام می‌باشد. بر این اساس، مصوبه ۷۶۰ شورای عالی آموزش و پرورش در تاریخ ۱۳۸۶/۱۱/۲۳ با ارائه ۱۵۵ شاخص ارزیابی در سه دسته درون‌دادی، برون‌دادی و فرایندی مؤید این موضوع است. در تکمیل این فرایند، مصوبه ۸۸۶ با نگاه به مفاد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز، با ۲۹ شاخص استاندارد کمی و ۱۴ شاخص کیفی در تاریخ ۱۳۹۲/۰۷/۱۵ با هدف رصد و پایش عملکرد نظام تربیت رسمی و عمومی به تصویب رسید.

^{۷۵} شناسنامه تفصیلی هر یک از شاخص‌ها، (نظام شاخص‌ها) و الگوی نظارت و ارزیابی عملکرد پشتیبان محتوای فصل هستند.

هدف کلان ۳: ارتقای همه‌جانبه «منابع انسانی» و بهسازی فرایند «تربیت معلم»

شاخص‌ها:

- ۱- میزان اعتلای جایگاه حرفه‌ای، منزلت اجتماعی و فرهنگی منابع انسانی (هدف عملیاتی ۱۱)
- ۲- میزان کارایی و اثربخشی نظام تربیت معلم کشور (هدف عملیاتی ۱۲)
- ۳- نسبت میزان سرانه جبران خدمات فرهنگیان به سرانه جبران خدمات کارکنان پنج دستگاه برتر کشور (هدف عملیاتی ۱۳)

هدف کلان ۴: تأمین منابع مالی کافی و پایدار، تخصیص هدفمند و عادلانه و مصرف بهینه و

بهره‌ورانه

شاخص‌ها:

- ۱- میزان افزایش منابع مالی متنوع متناسب با نیازهای کمی و کیفی نظام تربیت رسمی و عمومی (هدف عملیاتی ۱۴)
- ۲- میزان بهینگی در تخصیص منابع مالی و مصارف آن‌ها (هدف عملیاتی ۱۵)

هدف کلان ۵: بهسازی و به‌روزرآوری فضا، تجهیزات و فناوری در دو زیست‌بوم کالبدی و مجازی

مدارس و سایر محیط‌های یادگیری

شاخص‌ها:

- ۱- میزان تناسب فضاهای تربیتی با ویژگی‌های جغرافیایی و فرهنگی، نیازهای دانش‌آموزان و اقتضات فرهنگی و معماری ایرانی - اسلامی بر اساس استاندارد (هدف عملیاتی ۱۶)
- ۲- درصد مدارس تجهیز شده به ابزار ملی آموزش و فناوری‌های نوین آموزشی (هدف عملیاتی ۱۷)

هدف کلان ۶: ارتقا و به‌روزرآوری فرایند «پژوهش» و «سنجش و ارزشیابی» در تضمین پیوسته

کیفیت نظام تربیت رسمی و عمومی

شاخص‌ها:

- ۱- میزان اجرای نظام ارزیابی عملکرد و تضمین کیفیت نظام تربیت رسمی و عمومی (هدف عملیاتی ۱۸)
- ۲- میزان بهره‌مندی نظام تربیت رسمی و عمومی از ظرفیت پژوهش و نوآوری در سطوح مختلف (هدف عملیاتی ۱۹)

هدف کلان ۷: ارتقای جایگاه ملی و بین‌المللی نظام تربیت رسمی و عمومی

شاخص‌ها:

۱- میزان رشد عملکرد نظام تربیت رسمی و عمومی در ارزیابی‌های ملی، منطقه‌ای، بین‌المللی و جهان اسلام (هدف عملیاتی ۲۰)

۲- میزان رشد ارتباطات اثرگذار در رویدادهای تربیتی منطقه‌ای، بین‌المللی و جهان اسلام (هدف عملیاتی ۲۱)

هدف کلان ۸: ارتقای مدرسه به عنوان عامل اصلی تربیت، کانون پیشرفت محلی و جلوه‌ای از حیات طيبة در سطح تراز سند تحول بنیادین

شاخص‌ها:

۱- نسبت مدارس در تراز سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به کل مدارس (هدف عملیاتی ۲۲)

۲- درصد مدارس تأثیرگذار و دارای تعامل با ستاد، خانواده، محله و جامعه (هدف عملیاتی ۲۳)

هدف کلان ۹: تأمین و بسط عدالت و نصیب برابر تربیتی

شاخص‌ها:

۱- میزان تحقق عدالت و نصیب برابر آموزشی و تربیتی در سطوح مختلف تحصیلی (هدف عملیاتی ۲۴)

۲- میزان حمایت مادی و معنوی از دانش‌آموزان در سطوح مختلف تحصیلی (هدف عملیاتی ۲۵)

هدف کلان ۱۰: ارتقای سطح مشارکت همسو و همه‌جانبه عوامل سهیم و مؤثر^{۷۶} در پیشبرد اهداف

نظام تربیت رسمی و عمومی

شاخص‌ها:

۱- میزان افزایش تعامل مؤثر خانواده‌ها با مدرسه و محله (هدف عملیاتی ۲۶)

۲- میزان مشارکت رسانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی در نظام تربیت رسمی و عمومی (هدف عملیاتی ۲۷)

۳- میزان مشارکت و تعامل نظام تربیت رسمی و عمومی در اجرای برنامه‌های ملی (هدف عملیاتی ۲۸)

^{۷۶} فرایند تربیت افزون بر تعامل دو طیف مربیان و متریبان ناگزیر از مشارکت و پشتیبانی عوامل اجتماعی متعددی است که در رسالت و مأموریت خود، فرایند تربیت را دارند و در تحقق آن مسئول هستند. برخی از سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی به طور مستقیم، ارادی و عمدی در جریان تربیت مداخله دارند و برخی بصورت غیرمستقیم تأثیر می‌گذارند. از همه این‌ها تحت عنوان عوامل سهیم و مؤثر نام برده می‌شود. (برگرفته از مبانی نظری تحول ص ۱۶۸ تا ۱۷۱) اصول و مؤلفه‌ها: تعامل ارکان سهیم و مؤثر نسبت به هم، کارکردهای مشترک نظام تربیت رسمی و عمومی با عوامل سهیم و مؤثر و کمک به فرایند تربیت.

این سند مشتمل بر ۱۰ فصل، ۱۰ هدف کلان، ۲۸ راهبرد، ۲۸ هدف عملیاتی، ۱۲۷ راهکار و ۲۸ شاخص راهبردی، در جلسات شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب نهایی رسید و از تاریخ ابلاغ، لازم الاجرا است.

غیر قابل استناد

مکتبہ
عالمی اسلام

مکتبہ
عالمی اسلام

مکتبہ
عالمی اسلام

مکتبہ
عالمی اسلام

مکتبہ
عالمی اسلام

مکتبہ
عالمی اسلام

مکتبہ
عالمی اسلام

غیر قابل استناد